

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ

(Ιλαροτραγωδία σε 3 Πράξεις όπου λαμβάνουν μέρος 6 πρόσωπα:
ο Διευθυντής μιας ψυχιατρικής κλινικής, η σύζυγός του, ένας Μεσίτης,
ο Καρτέσιος, ο Θωμάς, ο Στάθης)

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ

(Καθιστικό δωμάτιο ψυχιατρικής κλινικής)

ΣΥΖΥΓΟΣ: Τόσα χρόνια ... και, ειλικρινά, δεν μπορώ να σε καταλάβω ... Έχω κι εγώ, επιτέλους, δικαιώματα εδώ μέσα. Τι με κοιτάς;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Σου εξήγησα. Δεν μπορώ να δεχθώ ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: Μα γιατί; Πόσο θα ζήσουμε ακόμη. Δεν πρέπει κι εμείς κάποτε να ησυχάσουμε; Τα παιδιά μας, δόξα τω Θεώ, τακτοποιήθηκαν. Πότε θα βρεθεί τέτοια ευκαιρία ξανά;

ΜΕΣΙΤΗΣ: Εγώ, όπως σας είπα, πρώτα ήρθα σαν φίλος και μετά σαν μεσίτης. Μπορώ, λοιπόν, αν θέλετε, να πείσω τους πελάτες μου να ανεβάσουν ακόμη την τιμή πώλησης. (Στον Διευθυντή) Έπειτα, πρέπει να σκεφτείς και το άλλο. Το κτήριο είναι παλιό. Ερείπιο. Δεν το βλέπετε;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Εμένα θα μου πεις ... Συνέχεια ζητάει. Μα μια η βρύση, μια το πάτωμα, μια η υγρασία ... Έξοδα, έξοδα ... Πού θα πάει αυτή η κατάσταση ... Ακόμη και για τον μισθό του επιστάτη ζοριζόμαστε. Μπορεί να χρειαστεί να περάσουν και δυο και τρεις μήνες μέχρι να τον πληρώσουμε τον άνθρωπο. Παλιά, εντάξει, η κλινική έφτανε να έχει και 80 τρόφιμους. Ήταν μια επικερδής επιχείρηση, που θα την ζήλευε ο καθένας. Σήμερα, όμως; Δυο όλοι κι όλοι μας έχουν μείνει ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα. Πώς να τους πετάξω έξω;

ΣΥΖΥΓΟΣ (στον Μεσίτη): Δεν μας είπες ότι οι άνθρωποι, αν συμφωνήσουμε, θα αναλάβουν να τους μεταφέρουν αλλού; (στον Διευθυντή) Ίσως, μάλιστα, πηγαίνοντας σε μια πιο σύγχρονη κλινική, να είναι καλύτερα γι' αυτούς. Πιο άνετες εγκαταστάσεις, περισσότερες ευκολίες, μεγαλύτερη περιποίηση ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δεν θέλεις να με καταλάβεις. Όχι, όχι, δεν θέλεις να με καταλάβεις. Η μέθοδος, καλή μου, η μέθοδος! Αυτή, για μένα, είναι το πρωτεύον. Οι άνθρωποι αυτοί μπήκαν εδώ μέσα πριν από είκοσι χρόνια με ισχυρό αυτοκτονικό ιδεασμό και, χάρη στην δική μου μέθοδο, εξακολουθούν όχι μόνο να ζουν αλλά να απολαμβάνουν κιόλας το αγαθό της ζωής. Το καταλαβαίνεις;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ε, ωραία να φροντίσουμε εκεί που θα πάνε να συνεχίσουν την μέθοδό σου.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Αχ, το ξέρεις –δεν το ξέρεις;– οι σημερινοί γιατροί σκέφτονται αλλιώς. Άμα τους εξηγήσω την μέθοδο που εφαρμόζομε εδώ, ξέρεις τι θα πουν. Ότι αυτά που κάνω είναι κομπογιαννίτικα. Ακούς εκεί, θα καγχάσουν, ότι, για γλιτώσεις έναν μέλλοντα αυτόχειρα από την αυτοκτονία, θα πρέπει να του σφηνώσεις μέσα του μια άλλη ανθρώπινη ύπαρξη και να του μάθεις να κοιτάει μην πάθει τίποτε το πρόσωπο που κουβαλάει μέσα του, όπως η μάνα που έχει μέσα της το έμβρυο και φροντίζει να το προστατεύει. Θα με πάρουν στο ψιλό. Εγώ, όμως, δεν πάνε να λένε

ό,τι θέλουν, έχω απτές αποδείξεις για την επιτυχία της μεθόδου μου. Τα αποτελέσματα είναι αυτά που μετράνε σε μια θεραπεία. Κι ο Καρτέσιος κι ο Θωμάς, αν ζουν μέχρι σήμερα, το χρωστάνε στην μέθοδό μου. Ήρθαν εδώ ερείπια, κι εγώ τους κρατάω ακόμα ζωντανούς και ακμαίους, θαλερούς.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Κοίτα, εγώ δεν είμαι γιατρός ... Είμαι η γυναίκα σου –μη το ξεχνάς. Μοιραία, λοιπόν, το δικό σου το μέρος θα πάρω, κι όχι των γιατρών. Αλλά μην τα παραλές κιόλας. Αν δεν ήθελαν ο Καρτέσιος και ο Θωμάς να ζήσουν ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κάποιος, όμως, θα έπρεπε να βρει τον τρόπο να τους κάνει να θέλουν να ζήσουν. Δεν νομίζεις; Οι ίδιοι, όταν τους έφεραν εδώ, ήθελαν να αυτοκτονήσουν. Πόσες φορές δεν πήγαν να βάλουν τέρμα στην ζωή τους. Αυτό, όμως, μέχρι να ολοκληρωθεί η θεραπεία τους, μέχρι να πείσω τον καθένα τους ότι δεν είναι μόνο ο εαυτός του, αλλά είναι και κάποιος άλλος μαζί, τον οποίο είναι υποχρεωμένοι να σέβονται ή να φοβούνται μην πάθει τίποτε.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Και αποτρελάθηκαν.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Τόσα ξέρεις, τόσα καταλαβαίνεις.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μα, όταν μου λες ότι τους έπεισες να πιστεύουν ότι δεν είναι ο εαυτός τους αλλά και κάποιος άλλος μαζί ... Αυτό, με συγχωρείς, είναι σχιζοφρένεια. Έτσι δεν είναι;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Πρόσεξε, το ζητούμενο ήταν να σωθεί η ζωή των ανθρώπων αυτών που ανά πάσα στιγμή ήταν έτοιμοι να αυτοκτονήσουν. Εγώ, σαν γιατρός, είχα καθήκον να τους προστατεύσω. Μπορώ, λοιπόν, να πω μετά βεβαιότητας ότι χάρη στην μέθοδό μου το πέτυχα.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μα τι είναι, τέλος πάντων, αυτή η μέθοδός σου;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Λοιπόν, άκου κι ελπίζω να καταλάβεις. Στην αρχή, χρειάζεται να προβούμε σε μια συστηματική και εξαντλητική έρευνα της ιδιοσυγκρασίας των ασθενών που οι οικείοι τους μας παρέδωσαν προς θεραπεία. Η επόμενη φάση είναι, έχοντας πλέον υπόψη μας την ψυχοσύνθεση των ασθενών, να ψάξουμε με προσοχή στην ιστορία να βρούμε για τον καθένα τους την προσωπικότητα εκείνη που θα ταίριαζε στα χνώτα του, προκειμένου, στην συνέχεια, να του την επιβάλουμε, να του την εμπνεύσομε, αν θέλεις, ή, για να γίνω ακόμη πιο ακριβής, να του την φυτέψομε μέσα του. Οι προσωπικότητες, όμως, που θα επιλέξομε, για να φυτέψομε μέσα στους ασθενείς μας, είναι ανάγκη να έχουν μεταξύ τους μια ζωντανή σχέση, μια σχέση δηλαδή σύγκλισης και απόκλισης των απόψεών τους και των επιδιώξεών τους, έτσι ώστε, μπαίνοντας οι άρρωστοι στην σχέση αυτή, η ζωή τους να αποκτήσει πραγματικό νόημα. Στόχος μας δεν είναι να φτιάξομε μούμιες, μαυσωλεία μέσα στα οποία θα τοποθετήσομε κάποιους σκελετούς που ανασύραμε από το νεκροταφείο του παρελθόντος, αλλά να δημιουργήσομε νέες, σφύζουσες από ζωή, ανθρώπινες υπάρξεις. Για τούτο, ακριβώς –κι αυτό είναι το επόμενο στάδιο– χρειάζεται να μπούμε σε μια μακρά και επίπονη εκπαιδευτική διαδικασία, κατά την διάρκεια της οποίας οφείλομε να καθίσομε χωριστά με τον κάθε ασθενή για να μελετήσομε υπομονετικά επί μήνες –ή και παραπάνω, αν χρειαστεί– την ζωή, τις ιδέες, τις συνήθειες, τις εμμονές, τα χούγια κ.λπ. της προσωπικότητας με την οποία επιλέξαμε να συναρτήσομε την μοίρα του έτσι, που, χωρίς ο ίδιος να αντιληφθεί ούτε κατ'ελάχιστον το σχέδιό μας, η εν λόγω προσωπικότητα να φωλιάσει μέσα του και να γίνει πια ένα με αυτόν. Έτσι, βγήκαν από τα χέρια μου ο Καρτέσιος και ο Θωμάς, που όλα αυτά τα χρόνια κυκλοφορούν εδώ μέσα με απόλυτη, θα μπορούσα να πω, ασφάλεια.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Και τι εστί Καρτέσιος και Θωμάς;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Καλά δεν έχεις ακούσει για τον Καρτέσιο, τον γάλλο διανοητή και επιστήμονα, τον πατέρα της νεότερης φιλοσοφίας και εισηγητή των νεότερων μαθηματικών; Μήπως σου λείπει τίποτα το όνομα Ντεκάρτ;

ΜΕΣΙΤΗΣ: Δυστυχώς ... (κάνοντας ένα μορφασμό που δείχνει άρνηση)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, πρόκειται για την γαλλική εκδοχή του ονόματός του. Καρτέσιος ήταν το όνομά του στα λατινικά. Το συνήθιζαν τότε να αποδίδουν τα ονόματά τους στα λατινικά, που για τους λόγιους ήταν η διεθνής γλώσσα –κάτι σαν τα αγγλικά σήμερα, ας πούμε.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Τότε; Για πότε, δηλαδή, μιλάς;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ο Καρτέσιος έζησε στο πρώτο μισό του 17 ου αιώνα, αλλά τα λατινικά τα χρησιμοποιούσαν οι λόγιοι και πιο πριν, σε όλο τον Μεσαίωνα. Όσο για τον Θωμά, που σου έλεγα, τον ... Κοίτα να δεις που μου διαφεύγει τώρα να επώνυμό του ... Τέλος πάντων, δεν έχει και τόση σημασία ... Ήταν, πάντως, λαμπρός καθηγητής της φιλοσοφίας και της θεολογίας στο πανεπιστήμιο των Παρισίων και έζησε κάπου ανάμεσα στα μέσα του 15ου και τα μέσα του 16ου αιώνα.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Έτσι που μου τα λες, όμως, τα πρόσωπα αυτά δεν έζησαν την ίδια εποχή ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Έχεις πρόβλημα;

ΜΕΣΙΤΗΣ: Εγώ; Γιατί; Αλλά να, για να μπορούν δυο άνθρωποι να μιλούν μεταξύ τους, θα πρέπει, πρώτα και κύρια, να έχει κατά κάποιο τρόπο ο ένας τον άλλον απέναντί του, κι ο Καρτέσιος με τον Θωμά, όπως μου τα είπες, απείχαν μεταξύ τους κάτι δεκαετίες ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Πρόσεξε, πρόσεξε ... Εκείνο που έχει σημασία, στην μέθοδό μου, είναι τα πρόσωπα που είναι για φύτεμα να πληρούν τις προϋποθέσεις επικοινωνίας, να παρουσιάζουν, όπως προείπα, στον χαρακτήρα τους και στην σκέψη τους δυνατότητες σύγκλισης και απόκλισης απόψεων, να μπορούν, ανεξαρτήτως της παραμέτρου του χρόνου, να συμφωνούν και να διαφωνούν, να πληρούν, για να στο πω απλά, αν τύχαινε να βρεθούν μαζί, τις προϋποθέσεις για να συζητούν. Αυτό είναι το θέμα. Όλα τα άλλα ...

ΜΕΣΙΤΗΣ: Και προς τι όλη αυτή η βαβούρα;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Αυτή, πράγματι, είναι μια καλή ερώτηση. Και μας πάει στην καρδιά, στο «δια ταύτα» της μεθόδου μου. Πρόσεξε. Οι ασθενείς μου, ή μάλλον οι πρώην ασθενείς μου, γιατί τώρα πλέον η κατάστασή τους είναι υπό πλήρη έλεγχο, βρίσκονται στο στάδιο της συντήρησης, έχουν ξεφύγει πια από την φάση της θεραπείας των ... Οι πρώην ασθενείς μου, λοιπόν, ήξεραν, μετά την εμφύτευση, ότι, αν αυτοκτονούσαν, θα σκότωναν μοιραία και τον Καρτέσιο και τον Θωμά..... Πού να τολμήσουν, όμως! Πώς μπορείς να σηκώσεις χέρι πάνω σε έναν Καρτέσιο ή σε έναν κορυφαίο καθηγητή του Πανεπιστημίου των Παρισίων. Τότε τα πανεπιστήμια δεν ήταν, όπως σήμερα, παίξε-γέλασε. Ήταν αληθινοί ναοί της εκπαίδευσης και της γνώσης. Άσε που από ένα σημείο και ύστερα οι πρώην ασθενείς μου ταυτίστηκαν με τα πρόσωπα που τους φύτεψα μέσα, ώστε έπαψαν να σκέπτονται ότι είναι ο εαυτός τους, τον οποίο ήθελαν να καθαρίσουν, νομίζοντας, αντί γι' αυτό, ότι, στην πραγματικότητα, είναι ο Καρτέσιος και ο Θωμάς, τους οποίους δεν είχαν κανέναν λόγο να βγάλουν από την μέση. Ο εαυτός τους τους ενοχλούσε, ο οποίος είχε εξαφανιστεί κάτω από την παρουσία μέσα τους του Καρτέσιου και του Θωμά. Να τους ακούσεις πώς μιλάνε για σοβαρά θέματα –για τον Θεό, για την φύση του ανθρώπου, για τον κόσμο ...– να χεστείς!. Σαν να ακούς πραγματικά να συζητούν δυο γίγαντες του πνεύματος: ο Καρτέσιος και ο Θωμάς. (στην σύζυγό του) Τι χαμογελάς; Έχεις αντίρρηση;

(Την τραβάει από το μπράτσο, καθώς του γυρίζει την πλάτη)

Πές μου ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: Σε παρακαλώ, άσε με. Δεν θέλω να ακούω άλλο. Έχω βαρεθεί τα ίδια και τα ίδια ... «Η μέθοδός μου και η μέθοδός μου...». Τι να σου πω. Εκείνο που ξέρω εγώ είναι ότι κατάφερες μια ολόκληρη κλινική με 80 ασθενείς να την φτάσεις σε αυτό το χάλι, στο σημείο να έχει δυο μόνο τρόφιμους ... Και τώρα που εμφανίστηκαν αγοραστές και μας δίνεται η δυνατότητα να ξελασπώσομε, εσύ ... το χαβά σου: «οι ασθενείς μου και τι θα γίνουν χωρίς την μέθοδό μου ...».

(Ακούγονται φωνές και φασαρία από μέσα)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Στάθη, Στάθη ...

(Εμφανίζεται ο Στάθης, ο επιστάτης).

Τι συμβαίνει; Τι πάθανε πάλι;

ΣΤΑΘΗΣ: Να πω την αλήθεια δεν παρακολούθησα ... Είχε πέσει η ασφάλεια και προσπαθούσα να την αλλάξω Κάτι πήρε, πάντως, το αυτί μου για το σκυλί ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Το σκυλί; Τι, το σκυλί. Μη μου πεις ότι το έπνιξαν.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Λες; Μπα, δεν πιστεύω. Μάλλον θα το τηγάνισαν.

ΣΤΑΘΗΣ: Τι να σας πω, δεν κατάλαβα. Δεν νομίζω, όμως ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Καλά, καλά, πες τους να τσακιστούν να έλθουν εδώ.

(Στην σύζυγο που πηγαίνει προς την πόρτα για να φύγει) Τι; Φεύγεις;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δεν αντέχω άλλο να τους ακούω να τσακώνονται πάλι.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Υπερβάλλεις, νομίζω. *(στον Μεσίτη)* Μπορεί, πράγματι, να φωνάζουν, αλλά, στην πραγματικότητα, διατυπώνουν αντίθετες απόψεις, τις οποίες απλώς υπερασπίζονται με πάθος και την ένταση της φωνής τους δίνοντας, έτσι, την εντύπωση ότι τσακώνονται ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: Αυτό λέω κι εγώ: τσακώνονται.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ *(στον Μεσίτη)*: Οι άνθρωποι αυτοί εκφράζουν δυο διαφορετικούς κόσμους: έναν κόσμο παλιό, ξεπερασμένο, τον κόσμο του Μεσαίωνα, όπου κυριαρχεί η προκατάληψη και η δεισιδαιμονία, και έναν καινούριο κόσμο που έρχεται να αντικαταστήσει τον παλιό, όπου όλα μπαίνουν πια κάτω από τον έλεγχο της λογικής και της επιστήμης. Είμαι υπερήφανος που, εφαρμόζοντας την μέθοδό μου, κατόρθωσα να αποτυπώσω τους δυο αυτούς κόσμους πάνω σε δυο ετοιμόρροπους ανθρώπους, σε δυο κακόμοιρα πλάσματα που, όταν ήρθαν εδώ, ήταν ήδη ξοφλημένα. Νιώθω απόλυτα ικανοποιημένος που δεν πήγαν χαμένες οι ατέλειωτες ώρες δουλειάς τις οποίες αφιέρωσα, για να δημιουργήσω πιστά αντίγραφα δύο κορυφαίων εκφραστών του πνεύματος. Όταν, όπως καταλαβαίνεις, συγκρούονται δυο διαφορετικοί κόσμοι, η σύγκρουση δεν μπορεί να είναι κουκλοθέατρο. Οι φωνές, που ακούς τώρα, είναι ο απόηχος της σύγκρουσης αυτής

των δυο κόσμων –με ό,τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτή στην ζωή μας σήμερα, έστω τον θάνατο ενός αθώου σκύλου.

(Μπαίνουν ο Στάθης, ο Καρτέσιος και ο Θωμάς)

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δεν θα αργήσω ... Πάω στον κήπο. Να πάρω λίγο αέρα. Θα ήθελα, όμως, να το σκεφτείς καλά πριν απαντήσεις στην προσφορά που μας έκαναν. Νομίζω ότι είναι μεγάλη ευκαιρία, και δεν πρέπει να την αφήσουμε να πάει χαμένη.

(Φεύγει)

ΜΕΣΙΤΗΣ: Συμφωνώ. Κι εγώ νομίζω ότι είναι μια πολύ καλή πρόταση. Κι όπως είπα, υπάρχουν πάντοτε περιθώρια βελτίωσής της. Αυτό, μην το ξεχνάς. Αντίο, κι ελπίζω να ξαναπούμε σύντομα.

(Φεύγει)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ *(στον Καρτέσιο και τον Θωμά)*: Πόσες φορές δεν σας έχω πει να μην ξεσηκώνετε τον κόσμο με τις φωνές σας. Μπορείτε να διαφωνείτε κόσμια και να μην εκτίθεστε στα μάτια κάποιου που δεν σας ξέρει. Την επόμενη φορά που θα σας ακούσω να τσακώνεστε, να ξέρετε: θα σας στείλω στην απομόνωση ... Κι αυτή την φορά δεν θα είναι για μία και δύο μέρες...

ΘΩΜΑΣ: Εγώ απλώς του είπα για τον σκύλο ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ο σκύλος, τι; Δεν φαντάζομαι να τον ... *(κάνει μια κίνηση με τα χέρια στον λαιμό του όπως όταν θέλομε να δείξομε ότι κάποιος πνίγηκε)*

ΘΩΜΑΣ: Όχι, όχι, μη φοβάστε ... Εγώ απλώς του είπα για τον σκύλο ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Φτάνει! Δεν θέλω να ακούσω τίποτε. Να θυμάστε μόνο κι εσύ κι αυτός ότι την επόμενη φορά ... *(Κάνει μια κίνηση σαν να κλειδώνει με το κλειδί την πόρτα, για να τους δείξει ότι θα τουςβάλει στην απομόνωση)* Εντάξει; Το καταλάβαμε;

(Φεύγει)

ΘΩΜΑΣ: *(Στον Στάθη)* Εσύ, αν έβλεπες ένα σκυλί να το χτυπάνε, θα το λυπόσουνα ή θα έλεγες μέσα σου, όπως είπε ο κύριος από δω, «δεν βαριέσαι, ζώο είναι»;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Αυτό είπα εγώ;

ΘΩΜΑΣ: Τι είπες.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ότι δεν μπορείς να συγκρίνεις ένα σκυλί με ένα παιδί, όπως ισχυρίστηκες εσύ. Τώρα το αν θα λυπηθώ ένα σκυλί που το χτυπάνε είναι δικαίωμά μου, όπως δικαίωμά μου είναι να λυπηθώ μια μηχανή που σπάει από υπερθέρμανση.

ΣΤΑΘΗΣ: Ε, καλά τώρα, Καρτέσιε, νομίζω γίνεσαι υπερβολικός όταν λες ότι ένα σκυλί είναι το ίδιο με μια μηχανή.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μισό λεπτό, γιατί αυτό προσπαθούσα να εξηγήσω στον κύριο ...

ΘΩΜΑΣ: Στον Θωμά ... Έτσι με λένε –αν, βέβαια, δεν έχεις αντίρρηση και σε αυτό ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Σου μιλάω όπως ακριβώς μου μιλάς ... Μίλα μου καλύτερα, αν θέλεις να είμαι πιο ευγενής μαζί σου. (Στον Στάθη) Τι παρατηρούμε, λοιπόν, έχοντας μπροστά μας ένα σκυλί ή μια μηχανή; Μμμ ... Ένα πράγμα που καταλαμβάνει μια ορισμένη θέση στον χώρο, που έχει, δηλαδή, έκταση. Σωστά; Ακόμη βλέπομε ότι, όπως η μηχανή, το σκυλί επιτελεί ορισμένες λειτουργίες. Η μηχανή κάνει παλμικές κινήσεις, καίει λάδια, κάνει θόρυβο κ.λπ., κ.λπ. Το σκυλί αναπνέει, τρώει, κατουράει και άλλα τέτοια. Από την άποψη αυτή δεν υπάρχει καμιά διαφορά μεταξύ μιας μηχανής κι ενός σκυλιού. Και τα δυο καταλαμβάνουν μια έκταση, και τα δυο επιτελούν ορισμένες λειτουργίες.

ΣΤΑΘΗΣ: Μα, καλά θέλεις να πιστέψω ότι το σκυλί είναι μηχανή;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όλα τα ζώα είναι μηχανές.

ΣΤΑΘΗΣ: Αυτό, είναι εξωφρενικό!

ΘΩΜΑΣ: Πες του τα, σε παρακαλώ. Προσπαθώ να του δώσω να καταλάβει, αλλά πού. Νομίζει ότι, αν λέει παράδοξα πράγματα, οι άλλοι θα τον προσέξουν περισσότερο.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όχι, αγαπητέ μου. Απλώς δεν θέλω να λέω τίποτε, αν δεν μπορώ να το ελέγξω. Μη νομίζεις ότι, επειδή είσαι θεολόγος, έχεις την φώτιση του Θεού να λες ό,τι θέλεις. Πιστεύω κι εγώ στον Θεό, αλλά ο Θεός μας έδωσε, ανάμεσα στα τόσα και τόσα καλά, και μυαλό. Όχι, όμως, για το κρατήσομε, όπως μας το πρόσφερε αφήνοντάς το να αραχνιάζει μέσα μας, αλλά να το χρησιμοποιούμε. Εγώ, λοιπόν, δεν είμαι διατεθειμένος να δεχτώ τίποτε, αν δεν μπορώ να το δικαιολογήσω με το μυαλό μου, με τον νου. Έτσι, εγώ τιμώ Θεό: αξιοποιώντας την δωρεά του, κι όχι, όπως εσύ, αφήνοντάς την εκεί στην άκρη. Πώς μπορώ, λοιπόν, να δεχθώ ότι ένα ζώο μπορεί να είναι το ίδιο με ένα παιδί, με έναν άνθρωπο, όταν στο μυαλό μου γεννιόνται ένα σωρό σοβαρές αμφιβολίες ότι μπορεί να συμβαίνει κάτι τέτοιο.

ΘΩΜΑΣ: Εγώ δεν το αρνούμαι ότι εμείς οι άνθρωποι είμαστε ανώτεροι από τα ζώα. Ο Θεός, όπως λέει η Βίβλος, έφτιαξε τον κόσμο βάζοντας στην κορυφή του, σαν κορωνίδα της δημιουργίας του, τον άνθρωπο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι τα ζώα είναι σαν τις μηχανές που δεν έχουν ψυχή. Ξέρεις ποια ήταν για το θέμα αυτό η άποψη του Αριστοτέλη, αυτής της μεγάλης αυθεντίας του πνεύματος; Ότι πρέπει να ξεχωρίζομε τα ανόργανα όντα, που, όπως οι μηχανές, οι πέτρες, τα μέταλλα κ.λπ., δεν έχουν ψυχή, από τους έμβιους οργανισμούς –τα φυτά, τα ζώα, τα ανθρώπινα πλάσματα– που έχουν ψυχή. Ασφαλώς, η ψυχή που έχουν τα φυτά είναι κατώτερη από την ψυχή που έχουν τα ζώα, και η ψυχή που έχουν τα ζώα είναι κατώτερη από την ψυχή που έχουν οι άνθρωποι. Η ψυχή που έχουν τα φυτά μέσα τους συντελεί ώστε να τρέφονται και να μεγαλώνουν, η ψυχή με την οποία είναι εφοδιασμένα τα ζώα τα κάνει όχι μόνο να τρέφονται και να μεγαλώνουν, αλλά και να έχουν, όπως εμείς, αισθήματα, η ψυχή που διαθέτουν οι άνθρωποι όχι μόνο τους δίνει την δυνατότητα να τρέφονται, να μεγαλώνουν και να έχουν αισθήματα, αλλά και να στοχάζονται, επίσης, κάνοντας περίτεχνους συλλογισμούς. Ανεξάρτητα, όμως, από τις διαφορές αυτές που υπάρχουν στους έμβιους οργανισμούς, δεν παύουν όλοι τους να έχουν ψυχή, που τους κάνει να είναι διαφορετικοί από τις μηχανές και τα άλλα άψυχα πράγματα. Εκτός πια κι αν αμφισβητείς και τον Αριστοτέλη ... Οπότε ... Τι να σου πω ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Σε λυπάμαι. Ειλικρινά λυπάμαι και για σένα και για κάθε άλλον, όπως εσύ, σχολαστικό ...

ΣΤΑΘΗΣ: Πάλι τα ίδια. Δεν είπαμε να αφήσετε τους χαρακτηρισμούς ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Γιατί τι είπα;

ΣΤΑΘΗΣ: Σχολαστικό. Θα σε πει μετά αυτός έτσι, θα του απαντήσεις ύστερα εσύ ότι είναι κι αυτός κάπως, και το αποτέλεσμα θα είναι να τσακωθείτε πάλι ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όχι, όχι δεν κατάλαβες. Σχολαστικοί δεν είναι αυτό που εννοείς εσύ. Σήμερα, πράγματι, σχολαστικό λέμε τον μικρολόγο, αυτόν που ασχολείται με ανούσιες λεπτομέρειες και δεν μπαίνει στην ουσία των ζητημάτων, τον ψευτομορφωμένο. Στον Μεσαίωνα, όμως, τότε που ιδρύθηκαν τα πανεπιστήμια, σχολαστικοί ήταν όλοι εκείνοι –όχι μόνο οι καθηγητές των πανεπιστημίων, αλλά και οι άλλοι λόγιοι έξω από αυτά– που ασχολούνταν με την φιλοσοφία και τις άλλες επιστήμες όπως καλλιεργούνταν αυτές στις σχολές των πανεπιστημίων –εξ ου και ο όρος «σχολαστικός». Το να σε πούνε τότε «σχολαστικό» ήταν τίτλος τιμής. Οι σχολαστικοί ήταν άνθρωποι με γνώσεις –πολλοί από αυτούς, μάλιστα, τέρατα μόρφωσης. Και τέτοιος, δεν διστάζω να το πω, είναι και ο Θωμάς από δω. Δυστυχώς, όμως, όλη αυτή η μόρφωση, που κουβαλούσαν οι σχολαστικοί, και οι προσπάθειες που έκαναν για να την αποκτήσουν, πήγαιναν χαμένες, γιατί οι ίδιοι ήταν σκλάβοι δυο βαθιών πεποιθήσεων, που δεν τους άφηναν να αξιοποιήσουν όσα με μόχθο πολύ μάθαιναν: σκλάβοι του Θεού και της αυθεντίας. Δεν τολμούσαν να ισχυριστούν τίποτε οι σχολαστικοί αν δεν συμφωνούσε με την πίστη τους στον Θεό και ό,τι είχε πει η αυθεντία, ο Αριστοτέλης. Αν οι άνθρωποι, όμως, δεν απαλλαγούν από δυο αυτούς συντελεστές που μας κρύβουν την αλήθεια, θα μένουν πάντα μέσα στο σκοτάδι και την πλάνη –όσες γνώσεις κι αποκτήσουν αυτοί.

ΘΩΜΑΣ: Κατάλαβες, φίλε μου, με τι άνθρωπο έχομε να κάνομε; Έναν υπερφίαλο, ψευτοεπαναστάτη της γνώσης! Προηγουμένως δεν τον άκουσες να διακηρύσσει την πίστη του στο Θεό; Ναι ή όχι; Πες ... Μη φοβάσαι.

ΣΤΑΘΗΣ: Δεν φοβάμαι εγώ κανέναν ...

ΘΩΜΑΣ: Κι αφού καλά-καλά μας είπε πόσο πιστεύει στον Θεό, έρχεται τώρα να μας πει ότι η πίστη στον Θεό είναι καταστροφή για την γνώση. Αλλά τι περιμένεις από έναν αγνώμονα, από ένα υποκείμενο που τολμάει να συγκρίνει τον εαυτό του με τον Αριστοτέλη, τον άνθρωπο που δεν άφησε κανέναν τομέα της γνώσης που να μην τον ερευνήσει και να μας δώσει έτοιμες στο πιάτο πλήθος από αλήθειες, για τις οποίες είμαστε υποχρεωμένοι να του χρωστάμε χάρες.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Κατ' αρχάς, να σταματήσεις τους χαρακτηρισμούς. Ούτε ασεβής είμαι ούτε αγνώμων, όπως θέλεις να με παρουσιάσεις. Είμαι μονάχα ένα σκεπτόμενο ον.

ΘΩΜΑΣ: Μωρέ τις μας λες. Σοβαρά;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ένα μόνο σου λέω: την επόμενη φορά που θα μου μιλήσεις έτσι, θα σου σπάσω τα μούτρα. Εντάξει; Επί της ουσίας τώρα. Εγώ δεν αμφιβάλω για την ύπαρξη του Θεού. Αμφισβητώ όλα όσα εσείς πιστεύετε ότι είναι μέσα στην σκέψη του Θεού. Για πες μου, αλήθεια πιστεύεις εσύ σήμερα ότι το κέντρο του κόσμου μας είναι η γη; Πες μου! Επιμένω: πες μου!

ΘΩΜΑΣ: Όχι, βέβαια.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Κι όμως, σύμφωνα με την γνώση των σχολαστικών που εσύ ασπάζεσαι, επί αιώνες οι άνθρωποι ήταν υποχρεωμένοι να πιστεύουν ότι το κέντρο του κόσμου μας είναι η γη, γιατί αυτή την πίστη δήθεν απαιτούσε από τους ανθρώπους ο Θεός. Πόσοι δυστυχείς που τόλμησαν να σκεφτούν αλλιώς δεν χλευάστηκαν, δεν φυλακίστηκαν, δεν βασανίστηκαν, δεν εκτελέστηκαν; Ποιος πρέπει, λοιπόν, να απολογηθεί για την άδικη ταλαιπωρία και εκτέλεση των ανθρώπων αυτών: ο Θεός ή εσείς που του αποδώσατε την πίστη αυτή; Και θα μπορούσα να σου αναφέρω ένα σωρό

τέτοια άλλα παραδείγματα. Εγώ, αγαπητέ μου, για να στο ξεκαθαρίσω άλλη μια φορά, είμαι ένα ταπεινό δημιούργημα του Θεού, που δεν έχω την δύναμη να διανοηθώ ποιες σκέψεις μπορεί να έχει μέσα στον νου του. Αλαζονεία είναι αυτό: το να λέω εγώ, το πεπερασμένο γέννημα του Θεού, τι πρέπει να σκέφτεται αυτός. Όχι, μου αρκεί που υπάρχει ο Θεός. Γι' αυτό μπορώ να είμαι μόνο βέβαιος. Για όλα τα άλλα θεωρώ υπεύθυνο του νου μου και μόνο τον νου μου, που μου χάρισε ο δημιουργός μας. Και δεν είμαι διατεθειμένος να παραιτηθώ από τίποτα από όσα μου υποδεικνύει ο νους μου, ακόμη κι αν έχω απέναντί μου τον Αριστοτέλη. Γιατί, μη νομίζεις, κι ο Αριστοτέλης, αν ήταν μεταξύ μας, δεν θα διαφωνούσε μαζί μου. Αυτός δεν ήταν που απόρριψε ένα σωρό θεωρίες άλλων, και πριν από αυτόν και συγχρόνων του, μεταξύ των οποίων και πολλές από τις απόψεις του ίδιου του δασκάλου του, του Πλάτωνα; Και καλά έκανε. Γιατί πώς αλλιώς μπορεί να προχωρήσει η γνώση παρεκτός αν δεν βγάλομε από την μέση το παλιό; Είναι, λοιπόν, ποτέ δυνατό να αμφισβητεί ο Αριστοτέλης εκείνο που ο ίδιος πίστεψε κι έκανε; Γιατί θέλετε εσείς οι σχολαστικοί να τον γελοιοποιείτε; Ωραία, είπε ο άνθρωπος ότι τα ζώα έχουν ψυχή. Και λοιπόν; Αποκλείεται να έκανε λάθος;

ΣΤΑΘΗΣ: Μισό, γιατί δεν είναι μόνο ο Αριστοτέλης που το λέει αυτό. Εγώ ... εντάξει δεν έχω, βέβαια, καμιά ιδιαίτερη μόρφωση ... Ένας επιστάτης είμαι και απλώς τέλειωσα το σχολείο ..., αλλά με το φτωχό το μυαλό μου μπορώ να καταλάβω ότι τα ζώα όχι απλώς έχουν ψυχή αλλά ότι μπορούν και να σκέφτονται –ίσως όχι όπως ακριβώς εμείς, αλλά οπωσδήποτε ως ένα σημείο.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μπορείς να μου πεις από πού το συμπεραίνεις αυτό;

ΣΤΑΘΗΣ: Να, κάθομαι και σκέφτομαι τα χελιδόνια, που έρχονται μόλις μπει η άνοιξη και φεύγουν μόλις έλθει το φθινόπωρο. Και έρχονται και φεύγουν με τέτοια ακρίβεια, που δεν σου αφήνουν κανένα περιθώριο να σκεφτείς ότι μπορεί αυτό να γίνεται συμπτωματικά. Γιατί, εντάξει αν άλλοτε ερχόντουσαν νωρίτερα κι άλλοτε ερχόντουσαν αργότερα ή δεν έρχονταν και καθόλου, θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι αυτό το πήγαινε-έλα τους γινόταν κατά τύχη.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μα και τα ρολόγια, ξέρεις, δείχνουν με ακρίβεια την ώρα. Και είναι μηχανές!

ΘΩΜΑΣ: Τα ζώα, όμως, έχουν προθέσεις, θέλουν πράγματα, φοβούνται, ανησυχούν, αναπολούν, όπως εμείς.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Και ποιος μας τα λέει αυτά ;

ΣΤΑΘΗΣ: Μα το καταλαβαίνουμε από τον τρόπο που αντιδρούν.

ΘΩΜΑΣ: Ακριβώς. Όταν ακούσει η γάτα ένα περίεργο θόρυβο, τρέχει να κρυφτεί, γιατί αισθάνεται την απειλή του φόβου. Φοβάται, διαφορετικά δεν θα κουνιόταν από την θέση της. Κι εμείς το ίδιο δεν κάνομε, όταν φοβόμαστε; Δεν τρέχομε να κρυφτούμε, για να γλιτώσομε; Ε;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ο χειρότερος σύμβουλος για να καταλάβεις τι συμβαίνει μέσα σε κάποιον είναι η συμπεριφορά του σώματός του: οι κινήσεις και οι αντιδράσεις του. Μπορεί, ας πούμε, να δω δυο ανθρώπους να συζητούν, και ξαφνικά τον ένα να σηκώνει το χέρι του και να χτυπάει τον άλλο στο πρόσωπο. Μπορεί ο άνθρωπος που σήκωσε το χέρι του να θύμωσε για κάτι που του είπε ο άλλος και να τον χτύπησε στο πρόσωπο, μπορεί να ήθελε να διώξει μια μύγα από το πρόσωπο του συνομιλητή του, μπορεί απλώς να ήθελε να του αστειευτεί χτυπώντας τον στο πρόσωπο, μπορεί να τον κτύπησε κατά λάθος ... Πώς μπορούμε να ξέρομε τι ακριβώς συνέβη από όλα αυτά. Ε;

ΣΤΑΘΗΣ: Μα, ρωτώντας τον να μας πει ο ίδιος τι ήθελε να κάνει.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Έξοχα. Η γλώσσα, λοιπόν, είναι το κλειδί. Με την γλώσσα μόνο μπορούμε να αποκαλύψουμε στον άλλο τι συμβαίνει μέσα μας. Δεν σας φαίνεται, όμως, παράξενο που μόνο οι άνθρωποι μπορούν και μιλάνε; Γιατί, άραγε;

ΘΩΜΑΣ: Γιατί έτσι μας δημιούργησε ο Θεός: να μπορούμε να μιλάμε εμείς, αλλά όχι τα ζώα.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ναι, αυτό μπορώ να το δεχθώ. Πρόκειται για μια λογική εξήγηση. Αλλά γιατί ο Θεός να δώσει την γλώσσα σε μας μόνο, και όχι και στα ζώα. Φαντάζομαι ότι θα συμφωνήσετε μαζί μου ότι ο Θεός, σαν τέλειον που είναι, δεν θα έκανε τίποτε άσκοπα και δεν θα παρέλειπε να κάνει κάτι που θα έπρεπε να γίνει. Έτσι, δεν είναι;

ΣΤΑΘΗΣ: Θέλεις να πεις, δηλαδή, ότι αν δεν είχαμε να ανακοινώσουμε κάτι που οι άλλοι δεν θα μπορούσαν να το ανακαλύψουν παρά μόνο αν τους το λέγαμε με λόγια, ο Θεός δεν θα έδινε σε μας τους ανθρώπους την γλώσσα;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Πολύ σωστά. Επειδή έχουμε μέσα μας διανοήματα και συναισθήματα, ο Θεός μας έδωσε την γλώσσα, για να τα ανακοινώνουμε. Τα ζώα, που δεν έχουν σκέψεις και συναισθήματα όπως εμείς, δεν υπήρχε κανένας λόγος να τα εφοδιάσει με γλώσσα.

ΘΩΜΑΣ: Ξέρεις τι παθαίνεις εσύ; Βάζεις το μυαλό σου να σκεφτεί τέρατα και θάματα, και δεν βλέπεις τι γίνεται μπροστά στα μάτια σου; Ο σκύλος, όταν του δώσεις να φάει, κουνάει από χαρά την ουρά του. Ο πετεινός, όταν τον σφάξουμε, σπαρταράει από τον πόνο πριν ξεψυχήσει. Ο λαγός, όταν νιώθει ότι τον κυνηγούν, τρέχει να χωθεί στην τρύπα του από φόβο. Κ.λπ. κ.λπ. Ότι και να μου λες εσύ, τα ζώα και φοβούνται και χαίρονται και πονάνε, όπως εμείς ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Δεν διαφωνώ ότι τα ζώα αισθάνονται. Θα σου επισημάνω μόνο κάτι που στο έχω ξαναπεί, αλλά δεν λες να το καταλάβεις: τα αισθήματα που μπορούν να νιώσουν τα ζώα –ο πόνος, η χαρά, ο φόβος και ούτω καθεξής– είναι συνυφασμένα με το σώμα τους. Εγώ μπορώ να έχω άγχος για το μέλλον μου, εσύ μπορείς να νιώθεις χαρά ακούγοντας ένα τραγούδι, ο άλλος μπορεί να νιώθει ένα τρυφερό αίσθημα αναπολώντας κάποιες στιγμές από το παρελθόν, όπως, ας πούμε, η πρώτη φορά που έλυσε μόνος του μια άσκηση στα μαθηματικά ... Όλα αυτά είναι αισθήματα που τα νιώσαμε στην ψυχή μας. Τα ζώα δεν μπορούν να τα αισθανθούν, γιατί απλούστατα, δεν έχουν ψυχή.

ΣΤΑΘΗΣ: Συγγνώμη, αλλά εξακολουθώ να έχω ορισμένες αντιρρήσεις. Εντάξει, ένα ζώο δεν μπορεί να κάνει σκέψεις για το μέλλον, δεν μπορεί να λύσει ένα μαθηματικό πρόβλημα –γενικά, δεν μπορεί να σκέφτεται όπως εμείς. Αλλά ποιος μου λέει ότι, ακούγοντας ένα μουσικό κομμάτι, δεν νιώθει την ίδια χαρά που αισθάνομαι εγώ όταν ακούω ένα τραγούδι; Κι αν αυτό το αίσθημα συνδέεται με την ψυχή εκείνου που το νιώθει, τότε είμαστε υποχρεωμένοι, νομίζω, να δεχτούμε ότι και τα ζώα έχουν ψυχή.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Αν μπορούσαν τα ζώα να έχουν τέτοια αισθήματα που αγγίζουν την ψυχή και δεν περιορίζονται στο σώμα, τότε, πράγματι, και τα ζώα θα είχαν ψυχή. Αν, λέω: αν. Γιατί εγώ δεν είμαι διατεθειμένος να δεχθώ ότι τα ζώα έχουν αισθήματα που συνδέονται με την ψυχή, αφού δεν μας το λένε, όπως μας λέει ο σκύλος ότι χαίρεται όταν τρώει, όταν δηλαδή συμβαίνει κάτι που έχει να κάνει με το σώμα του. Γιατί να μην μας λέει για την χαρά που του προκαλεί η μουσική, αν πραγματικά μπορούσε να νιώσει μια τέτοια χαρά.

ΘΩΜΑΣ: Ίσως, γιατί τα ζώα δεν έχουν τα κατάλληλα όργανα για να μιλήσουν. Αν μπορούσαν να μιλήσουν όπως εμείς, να είσαι βέβαιος ότι θα μας αποκάλυπταν όσα συμβαίνουν στην ψυχή τους.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Σοβαρά;. Μην ξεχνάς ότι υπάρχουν συνάνθρωποί μας, οι κωφάλαλοι συγκεκριμένα, οι οποίοι δεν έχουν τα κατάλληλα όργανα για να μιλήσουν, και, παρόλα αυτά, εφευρίσκουν σημάδια για να μας εκφράσουν τις σκέψεις των και τα αισθήματα που νιώθουν στην ψυχή τους. Να είσαι βέβαιος, λοιπόν, ότι και τα ζώα, αν μπορούσαν, όπως οι άνθρωποι, να σκεφτούν και να αισθανθούν στην ψυχή τους, θα έβρισκαν και τον τρόπο να μας δηλώσουν τις σκέψεις των και τα αισθήματά τους. Δ

τα ζώα δεν μιλάνε για σκέψεις και αισθήματα που υπάρχουν στην ψυχή, όχι γιατί δεν μπορούν να τις δηλώσουν και να τα εκφράσουν, αλλά γιατί, απλούστατα, δεν έχουν ψυχή μέσα στην οποία να μπορούν να γεννηθούν σκέψεις και αισθήματα. Κοιτάξτε, η τέχνη, όπως λένε, μιμείται την φύση. Όπως λοιπόν οι τεχνίτες, χρησιμοποιώντας ο καθένας τους την τέχνη του, φτιάχνουν διάφορες μηχανές –ρολόγια, υπολογιστές, μηχανές αυτοκινήτων κ.λπ.–, που στερούνται ψυχής, έτσι και η φύση, την οποία η τέχνη μιμείται, θα πρέπει να παράγει τις δικές της μηχανές που κινούνται από μόνες τους χωρίς να τις βάζει σε λειτουργία κάποια ψυχή μέσα τους που αισθάνεται και σκέφτεται. Οι μηχανές αυτές, τα αυτόματα της φύσης είναι τα ζώα.

ΘΩΜΑΣ: (στον Στάθη) Είδες; Τον είδες πάλι; Είχε δεν είχε την πέταξε την μπηχτή του για τον Θεό. Η φύση δημιουργεί τις δικές της μηχανές, τα δικά της αυτόματα! Σαν να θέλει να μας πει, δηλαδή, ότι η φύση είναι ο Θεός. Μας λέει καλά- καλά ότι πιστεύει στον Θεό σαν δημιουργό των πάντων, ίσα-ίσα για να έχει εξασφαλισμένα τα νώτα του, μπας και τον κατηγορήσουν για άθεο, και μετά σε κάθε περίπτωση τον αγνοεί, για να πει τις δικές του ασυναρτησίες.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ασυναρτησίες, ε;

ΘΩΜΑΣ: Ε, βέβαια. Όταν μου λες ότι τα ζώα δεν έχουν ψυχή; Ακούς εκεί: α μην πιστέψω τον Αριστοτέλη και να πιστέψω εσένα. Αυτό είναι ... τι να σου πω.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Εσύ κάτσε να σαπίζεις στις θεωρίες του Αριστοτέλη. Σε προκαλώ, λοιπόν, να μου πεις τι επιχείρημα χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης για να μας αποδείξει ότι υπάρχει ο Θεός, τον οποίο με τόση επιμονή επικαλείσαι εσύ. Ορίστε.

ΘΩΜΑΣ: Έλα τώρα, μην παίρνεις φόρα.

ΣΤΑΘΗΣ: Επιτέλους. Να ένα ενδιαφέρον θέμα. Βαρέθηκα να σας ακούω να μιλάτε για τα σκυλιά και τις μηχανές ...Έχω ανάγκη να πιστεύω στην ύπαρξη του Θεού. Βλέπω, όμως, να συμβαίνουν τόσο πράγματα, που μου κλονίζουν την πίστη μου σε αυτόν. Θα ήθελα –ειλικρινά, δεν ξέρετε πόσο– να είχα στα χέρια μου ένα επιχείρημα αποστομωτικό, που να μπορώ, κάθε φορά όποτε βλέπω κάτι που υπονομεύει την πίστη μου, να το έχω σαν ασπίδα της πίστης μου στον Θεό. (Στον Θωμά) Πες μου, λοιπόν, ο Αριστοτέλης, που, όπως λες, πρέπει να τον ακούμε τυφλά, τι υποστηρίζει για τον Θεό;

ΘΩΜΑΣ: Πρόσεξε. Κάθε τι που γίνεται έχει κάποια αιτία που το προκαλεί. Αυτή η αιτία με την σειρά της θα πρέπει να έχει, επίσης, μια άλλη αιτία που την προκαλεί. Κι αυτή η δεύτερη αιτία πάλι θα πρέπει να έχει κάποια άλλη αιτία που την δημιουργεί, και ούτω καθεξής, μέχρι να φτάσουμε σε κάποια αιτία που δεν δημιουργείται από κάποια άλλη αιτία, αλλά η ίδια είναι η αιτία του εαυτού της. Αυτή, λοιπόν, η αιτία που η ίδια είναι η αιτία του εαυτού της, το πρώτον κινούν ακίνητον, όπως την ονόμασε ο Αριστοτέλης, είναι, τελικά, ο δημιουργός των πάντων, ο Θεός. Πώς σου φαίνεται;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ (Πριν προφτάσει να απαντήσει ο Στάθης): Βλακείες.

ΘΩΜΑΣ: Νάτος πάλι. Δεν σου λέω εγώ.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Εγώ θέλω να σε ρωτήσω κάτι απλό. Γιατί, ενώ κάθε αιτία έχει κάποια άλλη αιτία, έξω από τον εαυτό της, που την γεννάει, η πρώτη αιτία δεν έχει κάποια άλλη αιτία, έξω από αυτήν, που να την προκαλεί, αλλά είναι η ίδια η αιτία του εαυτού της; Τι κάνει την πρώτη αιτία να είναι διαφορετική από τις άλλες αιτίες;

ΘΩΜΑΣ: Μα γιατί η πρώτη αιτία ταυτίζεται με τον Θεό και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να είναι η ίδια με όλες τις άλλες αιτίες.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ξέρεις τι κάνεις τώρα εσύ; Λες ότι, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο Θεός, είναι η αιτία εκείνη που έχει ως αιτία τον ίδιο τον εαυτό της. Σύμφωνα;

ΘΩΜΑΣ: Ναι.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όταν, όμως, σου ζητάω να μου δικαιολογήσεις την ύπαρξη της πρώτης αιτίας που έχει για αιτία τον εαυτό της, μου επικαλείσαι τον Θεό. Τον Θεό, δηλαδή, που εσύ και ο Αριστοτέλης ζητάτε να αποδείξετε ότι υπάρχει, τον χρησιμοποιείς συγχρόνως για να στηρίξεις την απόδειξη για την ύπαρξη του Θεού. Φάυλος κύκλος, με άλλα λόγια.

ΣΤΑΘΗΣ: (στον Καρτέσιο) Τι να σου πω, μπερδεύτηκα με τις φιλοσοφίες σου. (στον Θωμά) Θυμάσαι, όμως, κάτι άλλο που μου είχες πει μια μέρα για τον Θεό; Κοίτα, μου είχες πει, το κτήριο αυτό. Όλοι μας ξέρομε ότι θα πρέπει να το σχεδιάσε και να το έφτιαξε κάποιος αρχιτέκτονας, ότι δεν μπορεί να ξεφύτρωσε μόνο του. Κάτι ανάλογο, μου είπες, μπορούμε να σκεφτούμε και για το σύμπαν, με τον απέραντο ουρανό και τα αναρίθμητα αστέρια, τους πολύπλοκους οργανισμούς, τους σοφούς νόμους που διέπουν την φύση, τις άπειρες αρμονίες που υπάρχουν γύρω μας. Δεν μπορεί αυτό να έγινε μόνο του. Κάποιος αρχιτέκτονας θα πρέπει να το σκέφτηκε και να το κατασκεύασε –ένας ασυνήθιστος αρχιτέκτονας, όμως, που θα πρέπει να διαθέτει τέλεια σοφία, για να σχεδιάσει όλα αυτά, και παντοδυναμία, για να είναι σε θέση να τα πραγματοποιήσει. Ένας τέτοιος αρχιτέκτονας δεν μπορεί να είναι άλλος παρά ο Θεός, αφού αυτός μόνο θεωρείται ότι είναι πάνσοφος και παντοδύναμος. Το θυμάσαι;

ΘΩΜΑΣ: Ασφαλώς και το θυμάμαι. Δεν θυμάμαι, βέβαια την συζήτηση που μου λες, αλλά έχω υπόψη μου το επιχείρημα που ανέφερες. Θα μπορούσα, μάλιστα, να σου παραθέσω κι άλλα επιχειρήματα με τα οποία αποδεικνύεται εξίσου αποτελεσματικά η ύπαρξη του Θεού. Η ύπαρξη του Θεού μπορεί να αποδειχθεί με χίλιους-δυο τρόπους.

ΣΤΑΘΗΣ: (στον Καρτέσιο) Σε βλέπω σκεπτικό. Τι, διαφωνείς;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Η βασική μου αρχή, ξέρεις, είναι να μην δέχομαι τίποτε σαν σωστό, αν αυτό που μου εμφανίζεται είναι μπερδεμένο, είναι κάτι που παρουσιάζει κενά και αντιφάσεις, κάτι που εξαρτάται από προκαταλήψεις και στηρίζεται πάνω σε σκοτεινές και μυστηριώδεις υποθέσεις. Θα πρέπει, να στο πω αλλιώς, για να δεχθώ κάτι σαν αληθινό, να έχει αυτό σαφήνεια και ευκρίνεια έτσι, ώστε να μην έχω κανένα λόγο να το αμφισβητήσω.

ΣΤΑΘΗΣ: Μα, αυτή η απόδειξη που περιέγραψα για την ύπαρξη του Θεού νομίζω ότι και σαφής είναι και ευκρινής.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Νομίζεις.

ΘΩΜΑΣ: Δεν σου είπα, ο άνθρωπος δεν έχει ούτε ιερό ούτε όσιο. Προσπαθεί με κάθε τρόπο να γκρεμίσει τον Θεό, κι ας λέει ότι πιστεύει στον Θεό. Το κάνει μόνο και μόνο για να μην κατηγορηθεί ως άθεος. Διαφορετικά ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: (στον Στάθη) Πρόσεξε. Μπορεί να ξέρομε ότι αυτό το κτήριο το έφτιαξε ένας αρχιτέκτονας είτε γιατί τον είδαμε οι ίδιοι να το φτιάχνει είτε γιατί κάποιος άλλος, αξιόπιστος μάρτυρας, ο Διευθυντής μας, ας πούμε, μας είπε ότι το έφτιαξε ένας αρχιτέκτονας είτε γιατί, έχοντας δει άλλα κτήρια να τα φτιάχνουν αρχιτέκτονες, συμπεράναμε ότι κι αυτό το κτήριο το έφτιαξε ένας αρχιτέκτονας. Σύμφωνοι, ως εδώ; Κανένας μας, όμως, δεν έχει δει ο ίδιος ή δεν άκουσε από κάπου αλλού πώς κατασκευάζεται ένα σύμπαν, ότι, για να φτιαχτεί, δηλαδή, ένα σύμπαν, χρειάζεται ένας αρχιτέκτονας. Το υποθέτομε αυτό, επειδή έχομε υπόψη μας πώς φτιάχνεται ένα κτήριο. Άλλο, όμως, ένα κτήριο κι άλλο ένα σύμπαν. Έτσι δεν είναι;

ΣΤΑΘΗΣ: Ε, τότε πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος. Μόνος του;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Δεν ξέρω. Γι' αυτό σου είπα ότι δεν μπορώ να δεχθώ το επιχειρήμα για την ύπαρξη του Θεού ως αρχιτέκτονα. Δεν είναι σαφές. Με καταλαβαίνεις;

ΣΤΑΘΗΣ: Δηλαδή, κατά την γνώμη σου, δεν υπάρχει κάποιος τρόπος να αποδειχθεί ότι ο Θεός υπάρχει;

ΘΩΜΑΣ: Ας τον που σου λέω. Ο άνθρωπος μέσα-μέσα του δεν πιστεύει στον Θεό.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μα σου είπα ότι πιστεύω.

ΘΩΜΑΣ: Δεν έχεις παρά να μας το αποδείξεις. Ιδού η Ρόδος!

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Πολύ ωραία, λοιπόν. Γεννηθήκαμε έχοντας μέσα μας ορισμένες ιδέες έμφυτες, ιδέες που δεν μπορεί να τις σχηματίσαμε μόνοι μας ή να τις αποκτήσαμε από την επαφή μας με τα πράγματα γύρω μας. Μια τέτοια έμφυτη ιδέα είναι η ιδέα της τελειότητας. Οι αισθήσεις μας παρουσιάζουν τόσες αδυναμίες, ώστε να είναι αδύνατον να μας αποκαλύψουν την τελειότητα που μπορεί να υποθέσει κανείς ότι είναι δυνατόν να υπάρχει στον κόσμο. Αλλά και οι ίδιοι εμείς είμαστε ατελή, πεπερασμένα πλάσματα ούτως, ώστε να είναι αδύνατον να σκεφτήκαμε από μόνοι μας την ιδέα της τελειότητας. Αυτή, όμως υπάρχει μέσα μας. Πώς; Προφανώς κάποιο τέλει ον θα πρέπει να την φύτεψε μέσα μας. Και σαν τέλει ον ορίζεται μόνο ο Θεός. Ωραία;

ΣΤΑΘΗΣ: Ναι αλλά το επιχειρήμά σου δεν μας αποδεικνύει ότι υπάρχει ο Θεός. Λέει απλώς ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μη βιάζεσαι, δεν τέλειωσα ακόμη. Η έμφυτη ιδέα της τελειότητας μέσα μας μάς υποχρεώνει να δεχθούμε ότι αυτή πρέπει να δημιουργήθηκε από ένα τέλει ον, τον Θεό. Ένα τέλει ον, όμως, είναι ένα ον που δεν του λείπει τίποτε, που έχει και σοφία και καλοσύνη και δύναμη και ... τα πάντα. Άρα και ύπαρξη. Ένα ον, δηλαδή, που δεν υπάρχει δεν μπορεί να είναι τέλει ή, να το πω αντίστροφα, ένα τέλει ον πρέπει να υπάρχει κιόλας. Ο Θεός, λοιπόν, ως τέλει ον, πρέπει να υπάρχει. Διαφορετικά, αν δεν υπήρχε, δεν θα ήταν τέλειος, πράγμα, όμως, που αποκλείεται από τον ορισμό του Θεού σύμφωνα με τον οποίο όλοι μας συμφωνούμε, ακόμη και ο άθεος, ότι ο όρος «Θεός» σημαίνει ένα τέλει ον. Θα μπορούσα, μάλιστα ...

(Εμφανίζεται η σύζυγος του Διευθυντή)

Α, Καλησπέρα. Δεν μας δόθηκε η ευκαιρία πριν να χαιρετηθούμε.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Καλησπέρα. (Στον Στάθη) Θα ήθελα να μιλήσομε λίγο. (Στον Καρτέσιο και στον Θωμά) Εσείς μπορείτε να πηγαίνετε.

(Ο Καρτέσιος και ο Θωμάς φεύγουν)

Για μας, κι εσύ και η οικογένειά σου, όπως έχεις καταλάβει, δεν είστε ξένοι. Και ο πατέρας σου και η μητέρα σου εργάστηκαν για πολύ καρό μαζί μας στην κλινική –από τότε σχεδόν που λειτούργησε. Και μπορώ να πω ότι δεν έχουμε κανένα παράπονο. Ούτε κι από σένα, βέβαια, που τους διαδέχθηκαν μετά την σύνταξή τους. Δυστυχώς εδώ και μερικά χρόνια, πριν ακόμη προσληφθείς εσύ, η κλινική δεν πάει καλά.. Δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε στα στοιχειώδη ... Το βλέπεις, ούτε τους μισθούς σου δεν μπορούμε να καλύψουμε. Το χειρότερο είναι δε ότι διαρκώς μπαίνουμε μέσα. Πολύ φοβάμαι ότι κάποια στιγμή χωρίς να το καταλάβουμε θα μας πνίξουν τα χρέη και θα μείνουμε στον δρόμο. Ούτε και βλέπω κανένα σημάδι ότι θα μπορούσε να ορθοποδήσει η κλινική.

ΣΤΑΘΗΣ: Ο σύζυγός σας, βέβαια, έχει διαφορετική άποψη. Είναι πιο αισιόδοξος από σας. Μάλλον είναι πολύ, θα έλεγα, αισιόδοξος ότι τα πράγματα θα αλλάξουν.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ναι, ξέρω. Αλλά νομίζω ότι μπορείς και μόνος σου να δεις.

ΣΤΑΘΗΣ: Ναι, βέβαια. Εγώ, πάντως, για να διευκολύνω την κατάσταση, μπορώ, αν θέλετε, να σας απαλλάξω από το δικό μου βάρος. Και σας διαβεβαιώ ότι δεν θα διεκδικήσω τίποτε από όσα προβλέπει ο νόμος. Αλίμονο! Έχετε κάνει τόσα πολλά για την οικογένειά μου και για μένα προσωπικά που θα ήμουν παλιάνθρωπος αν απαιτούσα την παραμικρή αποζημίωση ... Κάπου θα βρω να βολευτώ κι εγώ ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: Όχι, όχι, όχι, δεν στα είπα όλα αυτά εγώ για να φύγεις.

ΣΤΑΘΗΣ: Αλλά, γιατί;

ΣΥΖΥΓΟΣ; Μπορώ να έχω την εχεμύθειά σου –άσχετα με το αν συμφωνήσεις με αυτό που θα σου προτείνω;

ΣΤΑΘΗΣ: Ασφαλώς.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Μια εταιρεία μας πρότεινε έναντι ενός πολύ υψηλού τιμήματος να αγοράσει την κλινική. Είναι, μπορώ να πω, μοναδική ευκαιρία για μας. Δυστυχώς, ο σύζυγός μου, που είναι εκείνος που πρέπει να συμφωνήσει, διαφωνεί. Και η αιτία είναι οι δυο τρόφιμοι που μας απέμειναν, ο Καρτέσιος και ο Θωμάς. Δεν θέλει να τους εγκαταλείψει. Έτσι, οι δυο αυτοί κύριοι είναι οι ρυθμιστές της μοίρας μας. Σκέφτηκα, λοιπόν, μήπως θα μπορούσες να μας βοηθήσεις εσύ.

ΣΤΑΘΗΣ: Εγώ; Πώς δηλαδή;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Να βοηθήσεις να φύγουν από την μέση.

ΣΤΑΘΗΣ: Εννοείτε να τους ... τελειώσω;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ναι, με το αζημίωτο, βέβαια. Αν συμφωνήσουμε, θα φροντίσω να πάρεις μια γερή προμήθεια από την πώληση της κλινικής. Αν, όμως διαφωνείς με την πρότασή μου, σε παρακαλώ να την ξεχάσεις, σαν να μην στην έκανα καθόλου ... Μην ξεχνάς ότι μου υποσχέθηκες απόλυτη εχεμύθεια. Απλώς, ξέρεις, υπολόγιζα στην βοήθειά σου ...

ΣΤΑΘΗΣ: Όπως μπορείτε να εξακολουθείτε να υπολογίζετε σε αυτήν.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Α ναι; Ω, είσαι υπέροχος. Αποδεικνύεις πόσο αντάξιος είσαι της εμπιστοσύνης που δείξαμε όλα αυτά τα χρόνια στην οικογένειά σου ... και σε σένα, προσωπικά.

ΣΤΑΘΗΣ: Βέβαια, θα πρέπει να σας πω εξ αρχής, ότι βοηθώντας σας σε ό,τι μου ζητάτε, δεν σημαίνει ότι πρέπει να λερώσω τα χέρια μου. Μπορεί να φροντίσω να φύγουν από την μέση τα πρόσωπα που μου ζητάτε οργανώνοντας τα πράγματα έτσι, ώστε να οδηγηθούμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Σου επαναλαμβάνω, πάντως, ότι όσο ζουν αυτοί, ο σύζυγός μου δεν πρόκειται να συμφωνήσει.

ΣΤΑΘΗΣ: Το κατάλαβα. Αφήστε, και θα δείτε.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Τώρα, ως προς την αμοιβή σου, για την προμήθεια που σου έλεγα, να υπολογίζεις ...

ΣΤΑΘΗΣ: Σας παρακαλώ. Αυτό θα το διευθετήσουμε στο τέλος, όταν ολοκληρωθεί η δουλειά. Σας έχω απόλυτη εμπιστοσύνη.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

(Μερικές μέρες μετά, στο καθιστικό δωμάτιο ψυχιατρικής κλινικής)

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Πολύ χαίρομαι που για άλλη μια φορά διαπιστώνεις και μόνος σου πόσο αντιδραστικός είναι. Να του καταρρίπτεις έναν-έναν τους ισχυρισμούς του, κι αυτός εκεί, να επιμένει βάζοντας σαν ασπίδα τον Θεό και τον Αριστοτέλη. Τον άκουσες τι εξωφρενικά πράγματα έλεγε πάλι χτες; Δεισιδαιμονίες, παιδί μου! Ερμηνείες που σε κάνουν να τρελαίνεσαι. Αλλά αυτός, το βιολί του. Από την στιγμή, λέει, που οι απόψεις του έχουν την υπογραφή του Θεού και του Αριστοτέλη, δεν τρέχει τίποτε. Τώρα, ποιος εξουσιοδότησε κι αυτόν και τους όμοιούς του, τους σχολαστικούς, να βάζουν κάτω από τις ανοησίες τους την υπογραφή του Θεού και του Αριστοτέλη, τι να πω ... Σίγουρα, πάντως, όχι ο Θεός και ο Αριστοτέλης.

ΣΤΑΘΗΣ: Έχεις δίκιο. Ό,τι και να πεις, έχεις δίκιο. Είναι απαράδεκτος.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όχι μόνο αυτός, αλλά και όλοι οι άλλοι της παρέας του, οι σχολαστικοί, που σκέφτονται όπως ο ίδιος.

ΣΤΑΘΗΣ: Ναι, σωστά, δεν λέω ..., αλλά εμείς αυτόν έχομε μπροστά μας, που μας ταλαιπωρεί με αυτές τις δεισιδαιμονίες ...Αυτός είναι ο επικίνδυνος. Στο είπα, αλλά δεν με ακούς ... Καλό θα ήταν να βρίσκαμε έναν τρόπο να τον βγάξουμε από την μέση ... Με συγχωρείς που σου μιλάω πια έτσι ωμά ...αλλά μόνον έτσι θα γλιτώναμε μια και καλή από αυτόν ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Να τον σκοτώσομε, δηλαδή; Σοβαρολογείς;

ΣΤΑΘΗΣ: Βρε παιδί μου, λέω τώρα ... Και δεν μιλάω για την ίδια την πράξη, που ..., εντάξει δεν λέει κανείς ότι είναι καλό να σκοτώνομε ..., αλλά για τα αποτελέσματά της ... Πόσο πιο ωραία δεν θα ήταν τα πράγματα, πόσο καλύτερα δεν θα συζητούσαμε χωρίς αυτόν ανάμεσά μας. Σε αυτό δεν νομίζω ότι διαφωνείς. Έτσι, δεν είναι;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Βέβαια, αυτά τα λες τώρα.

ΣΤΑΘΗΣ: Όχι τώρα.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Τον τελευταίο καιρό, εν πάση περιπτώσει, τις τελευταίες δέκα μέρες ... ξέρω 'γω. Πριν έκανες κολεγιά μαζί του. Ό,τι κι αν έλεγα, έπαιρνες το μέρος του.

ΣΤΑΘΗΣ: Κάλιο αργά, παρά ποτέ. Αλλά έφταιγες και συ. Είσαι απόλυτος! Κι αυτό κάνει τον άλλο επιφυλακτικό απέναντί σου. Μπορεί να είναι σωστά όσα λες, αλλά ο τρόπος σου ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Εγώ απόλυτος; Μα με άκουσες ποτέ εμένα να υποστηρίζω κάτι ...

ΣΤΑΘΗΣ: Ε, καλά τώρα. Τις προάλλες δεν έλεγες ότι τα ζώα είναι μηχανές, ότι υπάρχει Θεός ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Α, κοίτα, εγώ δεν είπα ότι είμαι σκεπτικιστής ...

ΣΤΑΘΗΣ: Σκεπτικιστής; Δηλαδή;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Σκεπτικιστής είναι εκείνος που ό,τι του λες, το αμφισβητεί, που ισχυρίζεται ότι τίποτε δεν είναι αληθινό, που για κάθε πράγμα έχει πάντα έναν λόγο για να το απορρίψει.

ΣΤΑΘΗΣ: Ε, αυτό τώρα δεν είπες και εσύ για τον εαυτό σου; Είπες αν σε άκουσα ποτέ να υποστηρίζεις κάτι.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μα, δεν με αφήνεις να τελειώσω τι θέλω να σου πω.

ΣΤΑΘΗΣ: Συγνώμη.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Εγώ, να ξέρεις, έβαλα σαν βασικό σκοπό στην ζωή μου αν μπορούσα να σκεφτώ έστω μια αλήθεια που να μην μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν. Γιατί, το πιο μεγάλο πρόβλημα για τους ανθρώπους είναι ότι ξεκινάνε πάντα να πουν κάτι στηριγμένοι σε απόψεις και μαρτυρίες που τις παίρνουν σαν αληθινές, ενώ μπορεί να είναι μην είναι σωστές. Μοιραία, λοιπόν, ό,τι και να πουν, επειδή αυτό βασίζεται πάνω σε αμφίβολης ποιότητας στηρίγματα, κινδυνεύει να γκρεμιστεί. Είπα, λοιπόν, ξεκινώντας την έρευνά μου για ό,τι συμβαίνει μέσα μου και στον κόσμο έξω από μένα, να τα διαγράψω όλα που έχουν λεχθεί μέχρι σήμερα, να αμφισβητήσω όσα έχουν πει ή υποστηρίζουν οι άλλοι –ακόμη και τα πιο απλά και προφανή πράγματα. Μπορώ κάλλιστα να σκεφτώ ότι αυτήν στιγμή που μιλάμε ονειρεύομαι και δεν είμαι ξύπνιος, αφού συμβαίνει να ονειρευόμαστε πράγματα που τα έχουμε ζήσει στην πραγματικότητα ή και το αντίστροφο. Μπορώ να σκεφτώ ότι αυτήν την στιγμή, που μουμπουνίζει κι αστράφτει, δεν βρέχει έξω, κι ας μας λέει κάποιος που μόλις τώρα ήρθε απέξω βρεγμένος από την κορυφή ως τα νύχια ότι έξω βρέχει. Μπορώ να σκεφτώ ότι κάτω από το δέρμα μου δεν υπάρχουν φλέβες που κυλάει μέσα αίμα. Κι άλλα τέτοια πολλά. Γι' αυτά και χιλιάδες άλλα πράγματα μπορώ να αμφιβάλλω. Για όλα μπορώ να αμφιβάλλω.

ΣΤΑΘΗΣ: Άρα, αφού αμφιβάλλεις για όλα, είσαι σκεπτικιστής.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Για ένα πράγμα –μη βιάζεσαι– δεν μπορώ να αμφιβάλλω: ότι, αμφιβάλλοντας για όλα, αμφιβάλλω, πράγμα που σημαίνει, βέβαια, ότι σκέφτομαι. Γιατί για να αμφιβάλλω, για να αναρωτιέμαι μήπως κάτι που μου λένε δεν είναι έτσι όπως μου το παρουσιάζουν αλλά μπορεί να είναι κι αλλιώς, πάει να πει ότι έχω βάλει κάτω το μυαλό μου να δουλέψει, ότι σκέφτομαι. Το γεγονός ακριβώς ότι σκέφτομαι σημαίνει ότι υπάρχω κατ' ανάγκη, ότι είναι αδύνατον των αδυνάτων να μην υπάρχω. Γιατί πώς θα μπορούσα να σκέφτομαι, αν δεν υπήρχα. Σκέφτομαι, άρα υπάρχω. Αυτή, αγαπητέ μου, είναι μια αλήθεια που ουδείς έχει την δυνατότητα να την αμφισβητήσει. Δεν μπορεί, λοιπόν, να είναι σκεπτικιστής κάποιος που υποστηρίζει κάτι το οποίο δεν μπορεί να του το αμφισβητήσει κανείς. Απλώς, αντίθετα με τους σκεπτικιστές, που στόχος τους είναι να μην δέχονται τίποτα μα τίποτα σαν αληθινό, εγώ δεν μεταχειρίζομαι την αμφιβολία σαν σκοπό αλλά σαν μέσο. Την χρησιμοποιώ για να φτάσω μέσω αυτής σε μια αδιαπραγμάτευτη βεβαιότητα, στην βεβαιότητα ότι υπάρχω. Νιώθω ευτυχής που επιτέλους βρήκα επιτέλους μια αρχή πέραν πάσης αμφιβολίας, από την οποία μπορώ να ξεκινήσω να μιλάω για τα πράγματα που προκαλούν το ενδιαφέρον μου.

ΣΤΑΘΗΣ: (Κοιτώντας από το παράθυρο έξω) Α, να ο Θωμάς, στον κήπο ... (τον καλεί) Θωμά, Θωμά ... τι κάνεις εκεί ... Έλα επάνω ... Έλα. (στον Καρτέσιο) Είμαι περίεργος να δω πώς θα αντιδράσει, αν του πεις αυτό που ... πώς το είπες ... α ναι, «σκέφτομαι, άρα υπάρχω». Βαριά κουβέντα αυτή, ε!

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Τίποτα. Από το ένα αφτί θα του μπει κι από το άλλο θα βγει.

ΣΤΑΘΗΣ: Έλα τώρα, μην είσαι προκατειλημμένος. Εγώ είμαι βέβαιος ότι θα συμφωνήσει. Το πολύ-πολύ να μην πει τίποτα τώρα..., να θέλει να το σκεφτεί λίγο. Αλλά δεν βλέπω πώς θα μπορούσε να ξεφύγει και να μην το δεχθεί τελικά.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Άκου που σου λέω ... Το έχω ξανασυζητήσει μαζί του. Πάντα βρίσκει έναν τρόπο να πάει αλλού την κουβέντα. Ξέρεις, οι σχολαστικοί είχαν καλλιεργήσει πάρα πολύ την λογική κι, έτσι, μπορούσαν στην συζήτηση να σε μπλέξουν κι από εκεί που είσαι από πάνω να σε βάλουν από κάτω. Είναι μανούλα σε αυτά. Κι ο Θωμάς, λοιπόν, σαν γνήσιο παιδί της διδασκαλίας των σχολαστικών ..., να είσαι σίγουρος.

ΣΤΑΘΗΣ: Δεν ξέρω τι θα πει, αλλά αν αρχίσει πάλι τα ίδια, του χρειάζεται ένα γερό χέρι ξύλο. Πάει να πει ότι ο άνθρωπος έχει διεστραμμένη σκέψη.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μα, εγώ το έχω πει. Δεν το έχω πει;

ΣΤΑΘΗΣ: Ναι, αλλά αυτήν την φορά δεν πρέπει να τον αφήσεις. Τέρμα τα λόγια! Αν τολμήσει και τώρα να κάνει τα ίδια όπως πάντα, δεν πρέπει να μείνεις με σταυρωμένα τα χέρια. Ακούς; Και να ξέρεις ότι θα είμαι κι εγώ δίπλα σου ... Συμπαραστάτης σου!

(Μπαίνει ο Θωμάς)

(Στον Θωμά) Καλά, τι έκανες έξω, στον κήπο; Εμείς εδώ είχαμε μια πολύ ενδιαφέρουσα κουβέντα. Σκέφτομαι, άρα υπάρχω! Σύμφωνα με την πρόταση αυτή δεν μας μένει κανένα περιθώριο να αμφισβητήσουμε την ύπαρξη μας. Δεν συμφωνείς;

ΘΩΜΑΣ: Ωραία, αφού σε έπεισε τόσο πολύ ο κύριος για την ύπαρξη του εαυτού σου, μπορείς να μου περιγράψεις τον εαυτό σου; Τι είσαι;

ΣΤΑΘΗΣ: Μα αυτό που βλέπεις κι εσύ. Ένα σώμα με λευκό δέρμα, που έχει ύψος 1 και 75, τέσσερα άκρα, δυο μάτια, δυο αυτιά ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Και ψυχή. Πίσω από το σώμα μας βρίσκεται η ψυχή μας.

ΣΤΑΘΗΣ: Α, ναι βέβαια και η ψυχή. Το λέγαμε και την άλλη φορά, τότε που συζητούσαμε αν τα ζώα έχουν ψυχή ...

ΘΩΜΑΣ: Εσύ, συμφωνείς με αυτό;

ΣΤΑΘΗΣ: Με ποιο;

ΘΩΜΑΣ: Αν τα ζώα έχουν ψυχή ή απλώς είναι μηχανές, όπως έλεγε ο κύριος από δω. Γιατί τότε, αν θυμάμαι καλά, διαφωνούσες μαζί του, και τώρα σε βλέπω σαν να συμφωνείς ...

ΣΤΑΘΗΣ: Μα, το θέμα μας τώρα είναι τα ζώα ή τι είμαι εγώ; Μπορεί να είσαι μάστορας στην λογική, αλλά αν θέλεις να κουβεντιάσουμε σοβαρά, θα πρέπει να μείνεις σε αυτό που συζητάμε. Κατά τον Καρτέσιο, λοιπόν, ο καθένας μας αποτελείται από δυο πράγματα: το σώμα και την ψυχή ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Να προσθέσω ακόμη εδώ ότι από τις δυο αυτές οντότητες, το σώμα και την ψυχή, που αποτελείται ο καθένας μας, πιο σημαντική είναι η ψυχή. Για την ακρίβεια, η ψυχή μας είναι η ουσία της ύπαρξής μας.

ΣΤΑΘΗΣ: Αυτό δεν το κατάλαβα.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Κοίτα, όπως έλεγε ο Αριστοτέλης ... *(στον Θωμά)* για να μην παραπονιέσαι ότι αγνώω την αυθεντία σου ... *(στον Στάθη)*, ουσία για ένα πράγμα είναι το χαρακτηριστικό εκείνο χωρίς το

οποίο δεν μπορεί να υπάρχει το πράγμα, το χαρακτηριστικό εκείνο χάρη στο οποίο μπορούμε να είμαστε βέβαιοι και για το πράγμα. Από τα δυο συστατικά, λοιπόν, που συντίθεται ο εαυτός μας, η ψυχή μας είναι εκείνη που αποτελεί την προϋπόθεση για την βεβαιότητα της ύπαρξής μας.

ΣΤΑΘΗΣ: Και γιατί όχι το σώμα;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μα δεν είπαμε προηγουμένως ότι το μόνο πράγμα για το οποίο δεν μπορούμε να αμφιβάλλουμε είναι ότι σκεφτόμαστε και ότι χάρη στο γεγονός ότι σκεφτόμαστε, χάρη στην σκέψη μας μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για την ύπαρξή μας; Η σκέψη, όμως, δεν είναι όπως ο αέρας που κυκλοφορεί αδέσποτος, δημόσια, παντού, εδώ κι εκεί, αλλά βρίσκεται κάπου συγκεκριμένα μέσα μας, στην ψυχή μας. Έτσι, αν δεν είχαμε ψυχή, δεν θα είχαμε και σκέψη, δεν θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και, συνεπώς, δεν θα ξέραμε ότι υπάρχουμε. Το σώμα μας, όμως, είναι ένα υλικό πράγμα και, όπως κάθε άλλο υλικό αντικείμενο, το γνωρίζουμε με τις αισθήσεις μας, οι οποίες είναι γνωστό ότι μας απατούν. Πόσα πράγματα παρατηρούμε και νομίζουμε ότι είναι όπως μας παρουσιάζονται στις αισθήσεις, αλλά μετά, όταν τα εξετάσουμε με μεγαλύτερη προσοχή, διαπιστώνουμε ότι δεν είναι έτσι. Βλέπομε, ας πούμε τις γραμμές του τραίνου και έχουμε την εντύπωση ότι κάπου στο βάθος ενώνονται, αλλά ύστερα, όταν πάμε κοντά, βλέπομε ότι συνεχίζουν να είναι χωριστά η μια από την άλλη. Ένα πράγμα, λοιπόν, όπως το σώμα μας, που εξαιτίας των αισθήσεών μας είναι αβέβαιο, καθώς άλλοτε μας παρουσιάζεται έτσι κι άλλοτε αλλιώς, δεν μπορεί να μας εξασφαλίσει καμιά βεβαιότητα για την ύπαρξή μας. Το κατάλαβες τώρα γιατί το ουσιαστικό κομμάτι του εαυτού μας είναι η ψυχή μας και όχι το σώμα μας; (στον Θωμά) Τι χαμογελάς εσύ;

ΘΩΜΑΣ: Όχι, τίποτα.

ΣΤΑΘΗΣ: Ε, πώς τίποτα. Δεν φτάνει που μας φλομώνεις με τις απίθανες θεωρίες σου, ειρωνεύεσαι κι από πάνω. Έπρεπε να ήμουνα εγώ στην θέση του Καρτέσιου ... Δεν θα σου είχε μείνει κόκκαλο για κόκκαλο ...

ΘΩΜΑΣ: (στον Καρτέσιο) Εγώ έχω μια απορία. Από ό,τι κατάλαβα τα δυο πράγματα από τα οποία αποτελείται ο εαυτός μας είναι εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους. Το ένα, το σώμα μας, είναι κάτι που έχει έκταση και μπορούμε να το πιάσουμε, να το δούμε, να το μυρίσουμε –γενικά, να το αντιληφθούμε με τις αισθήσεις μας. Το άλλο, η ψυχή μας, ούτε να το δούμε ούτε να το αγγίξουμε ούτε να το μυρίσουμε ούτε να το αντιληφθούμε με καμιά από τις αισθήσεις μας μπορούμε, αλλά μόνο να το σκεφτούμε. Το ένα, δηλαδή, το σώμα μας, είναι κάτι χειροπιαστό, ενώ το άλλο, η ψυχή, είναι άυλη. Έτσι;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ακριβώς.

ΘΩΜΑΣ: Τότε πώς επικοινωνούν μεταξύ τους. Γιατί, μη μου πεις ότι δεν επικοινωνούν.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Και βέβαια δεν επικοινωνούν άμεσα μεταξύ τους. Είναι σαν δυο ξένοι στην ίδια πόλη, που λένε. Απλώς έτυχε το σώμα μας και η ψυχή μας να βρεθούν το ένα δίπλα στο άλλο πάνω μας, στον εαυτό μας. Η σχέση τους είναι η ίδια με την σχέση που έχει ο πλοηγός με το πλοίο. Το τι συμβαίνει στον πλοηγό δεν επηρεάζει το πλοίο και, αντίστροφα, ό,τι εκδηλώνεται στο πλοίο δεν αντανακλάται στον πλοηγό. Αν, ας πούμε, έχει πονοκέφαλο ο πλοηγός ή θυμώνει αυτός ή χαιρέται ή λυπάται δεν πάει να πει ότι το πλοίο αισθάνεται τα ίδια πράγματα. Όπως και το αντίστροφο: αν, δηλαδή, το πλοίο κτυπήσει πάνω σε ξέρα, δεν σημαίνει ότι ο πλοηγός θα νιώσει κανέναν πόνο όπως αν κτυπούσε ο ίδιος πέφτοντας με δύναμη πάνω σε έναν τοίχο. Η συνύπαρξη, λοιπόν, του σώματός μας και της ψυχής μας είναι όπως η συνύπαρξη του πλοηγού και του πλοίου εξωτερική. Το ένα δεν επιδρά στο άλλο, κι ας είναι το ένα μέσα στο άλλο.

ΘΩΜΑΣ: Μα τι ανοησίες είναι αυτές τώρα –πλοηγοί και πλοία και κουραφέξαλα. Πώς γίνεται, τότε, να υπακούει το σώμα μας σε ό,τι του λέει η ψυχή μας, και η ψυχή μας να επηρεάζεται από ό,τι συμβαίνει στο σώμα μας. Ας πούμε ότι στην ψυχή μου εκδηλώνεται μια πρόθεση –η πρόθεση να ανοίξω την πόρτα. Το σώμα μου, υπακούοντας στην πρόθεση αυτή της ψυχής μου, σηκώνεται και πηγαίνει και ανοίγει την πόρτα. Ή, αν, για παράδειγμα, κόψω με το μαχαίρι το δάκτυλό μου, αυτομάτως μέσα στην ψυχή μου νιώθω πόνο. Αυτά και χιλιάδες πράγματα δεν θα συνέβαιναν, αν, όπως λες εσύ, το σώμα μας και η ψυχή μας δεν είχαν καμιά σχέση μεταξύ τους. Μήπως πρέπει να αλλάξεις την θεωρία σου, όσο είναι καιρός; Είναι ντροπή να λες τέτοιες ασυναρτησίες.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Τον κακό σου τον καιρό.

ΘΩΜΑΣ: Τον δικό σου.

(Ο Καρτέσιος ορμάει να πιάσει τον Θωμά. Ο Στάθης πιάνει από πίσω τον Θωμά. Ο Καρτέσιος βουτάει από τον λαιμό τον Θωμά καθώς τον κρατάει ο Στάθης)

Γιατί θυμώνεις. Ένα απλό ερώτημα σου έθεσα. Πώς η ψυχή και το σώμα μπορούν να επιδρούν το ένα πάνω στο άλλο, αν, όπως λες, είναι δυο εντελώς ξένοι και δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ *(αφού τον αφήνει)* Πολύ ωραία, λοιπόν. Άκου. Μέσα στον εγκέφαλό μας υπάρχει ένας κωνοειδής αδένας. Αυτός ο αδένας είναι το σημείο συνάντησης της ψυχής μας και του σώματός μας.

ΘΩΜΑΣ: Α, κατάλαβα, είναι εκεί που το σώμα μας και η ψυχή μας κλείνουν ραντεβού, για να επικοινωνήσουν και μετά, αφού τελειώσουν την επικοινωνία τους και αποχωριστούν, ανανεώνουν το ραντεβού τους για κάποια άλλη ώρα να καθίσουν πάλι να ξαναεπικοινωνήσουν, και πάει λέγοντας. Έξοχα!

(Ο Καρτέσιος χαστουκίζει τον Θωμά, ο οποίος προσπαθεί επίσης να χαστουκίσει χωρίς επιτυχία όμως)

Έτσι, λοιπόν, λύνεις τις διαφορές σου με τον συνομιλητή σου εσύ, ο διαλεκτικός, ο μεγάλος συζητητής, εσύ που λες ότι βάζεις σαν βάση της συζήτησής του με τον άλλο την λογική; Υποκριτή!

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όχι, θα πρέπει να δέχομαι τις ειρωνείες σου. Κανένας δεν σε υποχρέωσε να συζητήσεις μαζί μου.

ΘΩΜΑΣ: Εσείς με φωνάξατε. Εγώ μια χαρά ήμουνα στην ησυχία μου, στον κήπο.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ωραία, άμα δεν σου αρέσει μπορείς να ξαναπάς στην ησυχία σου.

ΘΩΜΑΣ: Θα σε βόλευε πολύ αυτό. Ε, όχι θα μείνω τώρα εδώ μέχρι να ξεβρακωθείς μπροστά μας. Απάντησε, λοιπόν, πώς μπορούν το σώμα μας και η ψυχή μας να επηρεάζουν το ένα το άλλο, αφού σαν δυο ριζικά διαφορετικά πράγματα δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους. Είπες ότι στον εγκέφαλό μας υπάρχει ένας κωνοειδής αδένας. Έτσι, δεν είπες; Και τι γίνεται εκεί.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μέσα στο αίμα μας, εκτός από τα αιμοσφαίρια, υπάρχουν και κάτι μικρά, πολύ μικρά σωματίδια και πολύ ευκίνητα. Τα ζωικά πνεύματα. Αυτά τα ζωικά πνεύματα είναι οι ταχυδρόμοι, ούτω ειπείν, του οργανισμού μας. Αν κάτι, δηλαδή, συμβεί στο σώμα μας τα ζωικά πνεύματα το παραλαμβάνουν από το σημείο που εκδηλώθηκε αυτό και το μεταφέρουν στον κωνοειδή αδένα, όπου άλλα ζωικά πνεύματα το παραλαμβάνουν για να το μεταφέρουν στην ψυχή, η οποία, έτσι,

ενημερώνεται γι' αυτό και επηρεάζεται από αυτό. Ας πούμε, όπως είπες προηγουμένως, ότι κάποια στιγμή κόβω με μαχαίρι το δάκτυλό μου. Τα ζωικά πνεύματα μεταφέρουν το γεγονός αυτό στον κωνοειδή αδένα, όπου άλλα ζωικά πνεύματα το παραλαμβάνουν για να το μεταφέρουν στην ψυχή, οπότε, όταν η ψυχή λάβει γνώση του γεγονότος που συνέβη στο σώμα μου, επηρεάζεται από αυτό και, έτσι, νιώθω μέσα μου τον πόνο. Την ίδια δουλειά κάνουν τα ζωικά πνεύματα κι όταν η ψυχή μας επηρεάζει το σώμα μας –ακολουθώντας την αντίστροφη φορά, όμως, τώρα. Όταν, ας πούμε, δημιουργηθεί μέσα στην ψυχή μου η πρόθεση να ανοίξω το παράθυρο, τα ζωικά πνεύματα την μεταφέρουν στον κωνοειδή αδένα, όπου την παραλαμβάνουν άλλα ζωικά πνεύματα και την πάνε στα αρμόδια σημεία του σώματός μου για να το επηρεάσουν έτσι, ώστε να κινηθεί αυτό και να ανοίξω τελικά το παράθυρο. Κατάλαβες;

ΘΩΜΑΣ: Πώς, πώς. Ευτυχώς και δεν υπάρχει εδώ κανείς απέξω να μας ακούσει. Τι θα είχε να λέει ο άνθρωπος: τρελοκομείο! Εκτός πια κι αν είσαι τόσο μπροστά από τους επιστήμονες και δεν το έχουν πάρουν είδηση, οπότε να περιμένουμε μήπως τιμηθείς και με το Νόμπελ –όχι βέβαια τώρα ... γιατί πού να την πιάσουν την ανακάλυψή σου ... αυτά είναι ψιλά γράμματα γι' αυτούς ... αλλά, εν πάση περιπτώσει, κάποια στιγμή στο μέλλον να το περιμένεις.

ΣΤΑΘΗΣ: Ειλικρινά, απορώ που τον αφήνεις να σε κάνει ρόμπα ... Ποιος νομίζει ότι είναι, να σου μιλάει έτσι και να σε κάνει σκουπίδι ...

(Ο Καρτέσιος πλησιάζει απειλητικά τον Θωμά, ο οποίος φοβισμένος τραβιέται στην γωνία, και τον πιάνει από τον λαιμό, ενώ ο Στάθης τον παροτρύνει)

Αν ήμουνα εγώ στην θέση σου και μου φερνόταν έτσι, θα του έστριβα το λαρύγγι.

ΘΩΜΑΣ: Αυτή, λοιπόν, είναι η δύναμη της λογικής που αποφάσισες να εμπιστευθείς για να φτάσεις σε σαφείς και καθαρές ιδέες και θεωρίες; Τα δάχτυλά σου, που τα νιώθω να μπαίνουν μέσα στο λαιμό μου, για να πνίξουν την φωνή μου;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Σκάσε, σκάσε, σου λέω.

ΘΩΜΑΣ: Όχι, δεν σταματώ ... Όση αναπνοή μου μένει, θα την εξαντλήσω για να σου πω αυτά που δεν θέλεις να ακούσεις, υποκριτή, δειλέ, που τρέμεις τον ίσκιο σου ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Βούλωστο, βούλωστο, άθλιο σκουλήκι ...

ΘΩΜΑΣ: Απορώ πώς εσύ ένας φιλόσοφος που λες ότι θέλεις να στηρίξεις τα συμπεράσματά του πάνω στον λόγο μόνο και να μην ασπάζεσαι τίποτε αν δεν το έχεις αντιληφθεί με σαφή και συγκεκριμένο τρόπο ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Μη ... σε παρακαλώ ... μη ... μη μιλάς ...

ΘΩΜΑΣ: ... εσύ που πόσες φορές κατηγορήσες και μένα και τους άλλους σχολαστικούς για δεισιδαιμονίες, ότι μιλούσαμε για πράγματα σκοτεινά που θέλαμε να τα εξηγήσομε δίνοντάς τους απόκρυφες δυνάμεις ...

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Δεν μπορώ, δεν μπορώ να σε ακούω ...

ΘΩΜΑΣ: ... τολμάς τώρα να υποστηρίξεις για την σχέση του σώματος και της ψυχής μια άποψη πιο απόκρυφη από κάθε απόκρυφη ιδιότητα, εσύ ...

(Ο Καρτέσιος σφίγγει ακόμη πιο δυνατά τον Θωμά, τον πνίγει και αφήνει το άψυχο σώμα του να σωριαστεί)

ΣΤΑΘΗΣ: Αυτό ήταν. Ησύχασε. Δεν φταις εσύ. Ήταν εριστικός και προκλητικός.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Ναι, πράγματι, ήταν ... Ήταν ανυποχώρητος. Δεν μπορούσες να συζητήσεις μαζί του. Αν και πρέπει να πω ότι είχε δίκιο για την θεωρία μου σχετικά με τον κωνοειδή αδένα ... Δεν είναι σωστή.

ΣΤΑΘΗΣ: Έλα, μη στενοχωριέσαι. Όλοι κάνουν λάθη, και οι μεγαλύτεροι σοφοί –εκτός από τον Θεό και τον Αριστοτέλη, που έλεγε ο μακαρίτης. Εσύ, όμως, τώρα, μέσα στην ησυχία που από δω και πέρα θα βρεις μπόλικη, θα έχεις όλο τον καιρό να ξανασκεφτείς την θεωρία σου και να την διορθώσεις.

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Δεν νομίζω.

ΣΤΑΘΗΣ: Μα, μην είσαι απαισιόδοξος. Επιτρέπεται ένας φιλόσοφος, όπως εσύ, που ανακάλυψε την δύναμη του λόγου όσο ελάχιστοι ως τώρα στην ιστορία, να μην βλέπεις μπροστά σου φως;

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Όχι, όχι, ξέρω τι σου λέω. Τελικά, οφείλω να σου ομολογήσω κάτι που με βασανίζει εδώ και καιρό και δεν τολμούσα ως τώρα να το παραδεχθώ: ότι το πρόβλημα της σχέσης μεταξύ ψυχής και σώματος, το πώς τα δυο αυτά, τόσο ριζικά μεταξύ τους πράγματα, από τα οποία αποτελείται ο εαυτός μας, μπορούν να επηρεάζουν το ένα το άλλο, είναι αληθινά ένα μυστήριο στο οποίο ουδείς μπορεί να εμβαθύνει. Κι όποιος το επιχειρήσει, θα φάει τα μούτρα του. Όπως εγώ.

(Μπαίνει η σύζυγος του διευθυντή)

ΣΥΖΥΓΟΣ: *(δήθεν έκπληκτη)* Μα, τι έγινε εδώ;

ΣΤΑΘΗΣ: Δυστυχώς, ο Θωμάς δεν υπάρχει πια ανάμεσά μας. Έγινε μια φασαρία μεταξύ τους ... Η αλήθεια, βέβαια, είναι ότι ο Θωμάς δεν σταμάτησε να προκαλεί τον Καρτέσιο ... Ήρθαν στα χέρια και ... να το αποτέλεσμα.

(Φεύγει ο Καρτέσιος)

ΣΥΖΥΓΟΣ: Οπότε τώρα αυτό που μένει είναι να αναλάβεις κάποια στιγμή και τον Καρτέσιο.

ΣΤΑΘΗΣ: Δεν χρειάζεται. Όταν έλθει η αστυνομία, θα τον πάρουν από δω για να τον ανακρίνουν και μετά να τον οδηγήσουν στον εισαγγελέα, ο οποίος λογικά, θα πρέπει να διατάξει τον εγκλεισμό του σε δημόσιο ψυχιατρείο. Ουσιαστικά, με την αναχώρηση της αστυνομίας από δω και την μεταφορά του Θωμά και του Καρτέσιου, η λειτουργία της κλινικής τελειώνει απόψε. Η δέσμευση που ο άντρας σας αισθανόταν ότι είχε απέναντι στους δυο τρόφιμους της κλινικής δεν υφίσταται πια. Οπότε ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: ...μπορούμε να προχωρήσουμε στην πώληση της κλινικής. Λυπάμαι για ό,τι έγινε... τόσα χρόνια είχα δεθεί κι εγώ μαζί τους, αλλά κάτι έπρεπε να γίνει ... Για να προχωρήσουμε ...

ΤΡΙΤΗ ΠΡΑΞΗ

(Λίγες εβδομάδες μετά, στο καθιστικό δωμάτιο ψυχιατρικής κλινικής. Η σύζυγος μόνη. Χτυπάει η πόρτα)

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ναιαιαι ...

(Μπαίνει ο Μεσίτης)

Α, καλώς τον.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Καλησπέρα. Είχαμε πει να περάσω σήμερα το απόγευμα.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Καλά έκανες. Δυστυχώς, όμως, δεν βλέπω να γίνεται τίποτα. Και δεν είναι σωστό να αφήνομε τους ανθρώπους να περιμένουν.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Αυτή, θέλεις να πεις, είναι η οριστική σας απόφαση;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Εγώ ξέρεις πόσο ήθελα από την αρχή να την πουλήσομε. Και εξακολουθώ να θέλω. Ο ίδιος, όμως, επιμένει να κρατήσει την κλινική.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μα, να κρατήσει, τι. Αφού δεν υπάρχουν πια τρόφιμοι.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ναι, αλλά υπάρχει ο ίδιος. Κοίτα, από την πρώτη στιγμή που, τέλος πάντων, συνέβη ό,τι συνέβη, δεν συμβιβάστηκε με την ιδέα ότι θα μπορούσε να χαθεί ο Καρτέσιος. Για τον Θωμά, δεν τον ένοιαζε τόσο ... Μπορώ, μάλιστα να πω, ότι ίσως να ανακουφίστηκε κιόλας. Ο Θωμάς ήταν η προσωποποίηση ενός κόσμου, του Μεσαίωνα, που ό,τι είχε να προσφέρει το έδωσε, κι από κει πέρα η επιβίωσή του δεν θα μπορούσε παρά να είναι τροχοπέδη στην εξέλιξη του πνεύματος. Για τον Καρτέσιο, όμως; Το πράγμα είναι αλλιώς. Για τον σύζυγό μου, η παρουσία του Καρτέσιου στον κόσμο εξακολουθεί να είναι πολύτιμη. Οι άνθρωποι, λέει, οφείλουν να σκέφτονται με τον τρόπο που υπέδειξε ο Καρτέσιος, απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες, με μοναδικό κριτήριο την λογική και την επιστήμη, σύμφωνα με τις οποίες δεν πρέπει να δεχόμαστε τίποτε αν δεν είναι σαφές και συγκεκριμένο. Ο Καρτέσιος θα πρέπει, πάση θυσία, να συνεχίσει να ζει ανάμεσά μας, εδώ στο περιβάλλον που δημιούργησε ο σύζυγός μου –με κόπους και αυταπάρνηση, οφείλω να του αναγνωρίσω.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Αναρωτιέμαι, ωστόσο, αν κανείς ισορροπημένος άνθρωπος θα ήταν διατεθειμένος να δεχθεί, σύμφωνα με την μέθοδο του συζύγου σου, να του φυτέψουν έναν άλλο εαυτό και να μοιραστεί, έτσι, την ζωή του με κάποιον άλλο, ακόμη κι αν αυτή η υπό εμφύτευση ύπαρξη συμβαίνει να είναι μια τόσο σημαντική προσωπικότητα όπως ο Καρτέσιος. Εδώ μέσα, όπως μου είπες, δεν απέμεινε κανένας. Ποιος, λοιπόν, θα ήθελε εδώ μέσα να παίξει τον ρόλο του υποδοχέα;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ο σύζυγός μου.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Τι; Εννοείς ότι ο σύζυγός σου έχει μεταμορφωθεί σε Καρτέσιο; Μα τρελάθηκε;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Αμέσως μετά το τραγικό συμβάν στην κλινική μας αποφάσισε να μπει στην διαδικασία της αλλοτρίωσης του εαυτού του και της εγκατάστασης μέσα του τού Καρτέσιου. Μένουν μόνο κάτι λεπτομέρειες για να ολοκληρωθεί το εγχείρημα –ουσιαστικά, δηλαδή, μία λεπτομέρεια.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Οπότε η υπόθεση της πώλησης της κλινικής ναυαγεί οριστικά.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Μα δεν σου είπα;

(Μπαίνει ο Διευθυντής)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: (στην σύζυγό του) Κανένα νέο;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δυστυχώς, όχι ακόμη. Προσπαθούμε, όμως. Ξέρεις, όπου ρώτησα εκεί που πουλάνε στρατιωτικά είδη, μου ζήτησαν ειδική άδεια από την αστυνομία. Αλλά ποιος και πώς να την δώσει. Κι εδώ που τα λέμε, δεν έχουν κι άδικο. Πού ξέρω εγώ, σου λέει ο άλλος, ότι δεν το θέλεις εσύ για να το χρησιμοποιήσεις σαν φονικό όπλο. Το λάθος, είπαμε, ήταν που δεν φροντίσαμε, όταν παίρνανε τον Καρτέσιο, να κρατήσουμε το ξίφος του.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Μα θα μπορούσες να τους πεις ότι εμείς το θέλομε για τις ανάγκες της κλινικής.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Άσε με, τώρα κι εσύ ... Ακούς εκεί κλινική! Ποια κλινική. Χωρίς ασθενείς ... Πολύ πρωτότυπη κλινική, αλήθεια. Τέλος πάντων, έχω πει και στον Στάθη να ψάξει ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Τώωωρα, μάλιστα. Ζήσε Μάη μου ...

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δεν έχεις δίκιο. Ο Στάθης, σε πληροφορώ, είναι πολύ αποτελεσματικός. Τον έχω δοκιμάσει, και ξέρω τι σου λέω. Αυτή, όμως, η καχυποψία σου ... τι να σου πω. Ό,τι κι αν σου πουν, διατηρείς πάντοτε κάποια επιφύλαξη.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δεν φταίω εγώ, καλή μου. Νιώθω να υπάρχει μέσα μου ένας κακόβουλος δαίμονας που έχει βάλει σαν σκοπό του να με παραπλανάει διαρκώς, να μου παρουσιάζει τα πράγματα έτσι, ενώ είναι αλλιώς. Δεν έχω άλλο τρόπο να αντισταθώ στον κακόβουλο αυτόν δαίμονα παρά να είμαι καχύποπτος για το καθετί, να αρνούμαι να δεχθώ οποιοδήποτε πράγμα μου παρουσιάζεται όπως μου παρουσιάζεται γιατί ξέρω ότι ο κακόβουλος δαίμονας παραμονεύει παντού έτοιμος να με εξαπατήσει.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Ναι, αλλά υπάρχει κι ο Θεός, ο οποίος, χάρη στην άπειρη καλοσύνη που τον διακρίνει, δεν θα μας άφηνε ποτέ να γίνουμε έρμια του κακόβουλου δαίμονα. Εκτός κι αν δεν πιστεύεις στον Θεό.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Όχι μόνο πιστεύω, αλλά έχω αποδείξει και την ύπαρξή του. Εξαρτάται, όμως, πώς θα ήθελε να μας προστατέψει ο Θεός από τις παγίδες που μας στήνει ο κακόβουλος δαίμονας. Ο Θεός, βέβαια, είναι παντοδύναμος, και ασφαλώς θα μπορούσε να εξαφανίσει τον κακόβουλο δαίμονα μια και καλή. Αλλά θα ήταν αυτό το καλύτερο για μας; Να μην υπήρχε καθόλου ο κακόβουλος δαίμονας και όλα τα πράγματα να μας αποκαλύπτονταν ως την παραμικρή λεπτομέρειά τους χωρίς να κουνήσουμε το μικρό δακτυλάκι μας; Τι ενδιαφέρον, αλήθεια, θα είχε μια τέτοια ζωή για μας; Ασφαλώς, ο Θεός χάρη στην άπειρη καλοσύνη του όπως είπες δεν θα μας άφηνε να ζούμε σε έναν εντελώς ψεύτικο κόσμο. Δεν μπορεί όλα τα πράγματα γύρω μας, όσο κι αν θέλει να μας παραπλανά ο κακόβουλος δαίμονας, να είναι απατηλά. Κάποια από αυτά πρέπει να είναι αληθινά. Ποια, όμως. Τι είναι αλήθεια και τι είναι ψέμα; Ο Θεός, επειδή, εκτός από την άπειρη καλοσύνη και την άπειρη δύναμη, διαθέτει και τέλεια σοφία, επέλεξε και τον καλύτερο τρόπο για μπορούμε να βρούμε τι είναι σωστό και τι λάθος.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μπα; Και ποιος είναι αυτός ο τρόπος;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Το μυαλό, ο νους, η ψυχή, το λογικό, όπως θέλεις πες το. Ο Θεός μας εφοδίασε με το καταπληκτικό αυτό εργαλείο που, άμα μάθουμε να το χρησιμοποιούμε σωστά, τότε είμαστε σε θέση να ξεχωρίζουμε ανάμεσα στα πράγματα τι είναι απατηλό, για να το απορρίψουμε, και τι είναι πραγματικό, για να το δεχθούμε, και, έτσι, να αντιμετωπίζουμε τον κακόβουλο δαίμονα που παραμονεύει πάντα για να μας παρασύρει στην πλάνη. Αυτό κάνω κι εγώ: υπακούω στην βούληση του Θεού και δεν είμαι διατεθειμένος να υιοθετώ τίποτε άλλο παρεκτός από ό,τι μόνο που μου λέει ο νους μου αγνοώντας όποιες απόψεις έχουν υποστηριχθεί ή οποιοσδήποτε θεωρίες προβάλλουν οι άλλοι. Έτσι μόνο ελπίζω να μπορώ να δω ποια από τα πράγματα είναι σαφή και διακριτά, ώστε να μην μπορώ να αμφιβάλλω γι' αυτά και να τα αρνηθώ. Διαφορετικά, αν επιλέξω να στηρίζομαι σε αρχές και αλήθειες άλλων, όποιοι κι αν είναι αυτοί, όσο σπουδαίοι κι αν είναι, χωρίς να έχω μπει στον κόπο να ελέγξω την ορθότητά τους, τότε η σκιά τους θα πέφτει πάνω στα πράγματα και δεν θα με αφήνουν να τα δω καθαρά, αλλά ζώντας μέσα στο σύθαμπο και το σκοτάδι θα βλέπω άλλα αντ' άλλων χωρίς –το χειρότερο– να καταλαβαίνω την σύγχυση στην οποία βρίσκομαι.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μα μπορούμε, γκρεμίζοντας κάθε αρχή και κάθε αλήθεια, να ξεκινάμε κάθε φορά από το μηδέν; Από κάπου δεν έχουμε ανάγκη να πιαστούμε. Σε κάποια αλήθεια ή αρχή δεν πρέπει να στηριχθεί το μυαλό μας για να αρχίσει την έρευνά του;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ναι, αρκεί η αλήθεια ή η αρχή αυτή να έχει διαπιστώσει ο νους μας ότι είναι αδύνατον να αμφισβητηθεί από κανέναν.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Και πιστεύεις εσύ ότι υπάρχει τέτοιας την αλήθεια;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Χμμμ. Είναι η βεβαιότητα ότι υπάρχω, την οποία είναι αδύνατον να αρνηθώ από την στιγμή που, χάρη στον νου, μπορώ και σκέφτομαι. Σκέφτομαι, άρα υπάρχω!

(Μπαίνει ορμητικά ο Στάθης με ένα ξίφος στο χέρι)

ΣΤΑΘΗΣ: Καρτέσιέ μου, εσύ. Κοίτα τι σου έφερα εδώ;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: *(παίρνοντας στα χέρια του το ξίφος και περιεργαζόμενος το)* Α, σε ευχαριστώ. Σε ευχαριστώ πολύ. *(Ζώνεται το ξίφος στην μέση του)* Τώρα ναι, αισθάνομαι πραγματική ανακούφιση. Πριν ένιωθα να λείπει από πάνω μου κάτι, όπως, ας πούμε, το χέρι μου, το πόδι μου ή κάποιο άλλο τμήμα του σώματός μου.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Γιατί τέτοιο πάθος, αλήθεια, για το ξίφος;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Ο Καρτέσιος είχε την συνήθεια να κυκλοφορεί με ένα ξίφος στην μέση.

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μπα, πώς έτσι; Ήταν πολεμικός τύπος;

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δεν νομίζω. Δεν ξέρω ... Τι να σου πω ... Άκουσα, βέβαια, ότι είχε πάει στον ολλανδικό στρατό, αλλά όχι στην γραμμή του πυρός. Στα μετόπισθεν, κάτι σαν μηχανικός, ας πούμε. Ο λόγος, λένε, που πήγε στον στρατό ήταν γιατί ήθελε να ταξιδεύει και, έτσι, να μαθαίνει από πρώτο χέρι τι γινόταν στον κόσμο. Τέλος πάντων, δεν ξέρω πώς του προέκυψε το ξίφος. Μπορεί να του έμεινε από τον στρατό, ή να το φορούσε για ομορφιά, μια και ο Καρτέσιος ήταν κοκέτης και του άρεσε να ντύνεται ωραία. Ίσως, όμως, να το φορούσε και από κάποιο κόμπλεξ. Ήταν κοντός και ξίφος τού πρόσθετε κάτι επιβλητικό ...

ΜΕΣΙΤΗΣ: Ναι, αλλά ο δικός μας εδώ, δεν νομίζω ότι μπορούμε να πούμε ότι θα πρέπει να το φοράει λόγω ύψους. Όπως τον κόβω, είναι σαφώς πάνω του μετρίου. Έλα μην το παρεξηγείς.

Αστειεύομαι. Πάντως, και μιλάω σοβαρά τώρα, εγώ δεν θα του προμήθευα και δεν θα του εμπιστευόμουν ποτέ ένα τέτοιο επικίνδυνο όπλο. Ποιος σου λέει, αν σε μια κρίση που θα τον έπιανε, δεν θα γύριζε το ξίφος να το καρφώσει στο κορμί του.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Δεν νομίζω ότι υπάρχει τέτοιος φόβος. Όλες αυτές τις μέρες τον παρακολουθώ με πόση επιμέλεια μελετάει μαζί με τις ιδέες του Καρτέσιου και όλες τις πτυχές της ζωής του ...

ΜΕΣΙΤΗΣ: Μα, φαντάζομαι ότι τον Καρτέσιο θα τον είχε ήδη μελετήσει πιο παλιά, όσο καιρό προσπαθούσε να τον φυτέψει μέσα στον πρώην τρόφιμο της κλινικής. Έτσι, τουλάχιστον τον είχα ακούσει να λέει την προηγούμενη φορά που ήμουν εδώ. Τώρα, απλώς, ίσως να χρειαζόταν ένα απλό φρεσκάρισμα.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Τι λες, κάνεις μεγάλο λάθος. Άλλη προσέγγιση, ξέρεις, χρειάζεται η μελέτη μιας προσωπικότητας προκειμένου να την φυτέψεις σε κάποιον άλλο και άλλη προσέγγιση απαιτείται όταν προσπαθείς να εντάξεις την προσωπικότητα μέσα στον εαυτό σου. Άλλα πράγματα πρέπει να προσέξεις στην μια περίπτωση, κι άλλα πράγματα στην άλλη περίπτωση. Τέλος πάντων, αυτό είναι άλλο θέμα. Και δεν καταλαβαίνω γιατί το μπλέκεις τώρα. Εγώ, πάντως, εκείνο που θέλω να σου είναι ότι, στο διάστημα που παρακολουθούσα την εντατική προσπάθεια του συζύγου μου να ενστερνιστεί τον Καρτέσιο, τον άκουσα, ανάμεσα στα άλλα, να λέει ότι ο Καρτέσιος πέθανε από πνευμονία στην Σουηδία όπου τον είχε φωνάξει η βασίλισσα εκεί για να της κάνει μαθήματα φιλοσοφίας. Δεν αυτοκτόνησε. Δεν βλέπω κανένα κίνδυνο, λοιπόν, να θέλει ο άντρας μου να αλλάξει ό,τι έχει καταγραφεί στην ιστορία για τον Καρτέσιο. Απεναντίας έχω την πεποίθηση πως όλη του η προσπάθεια είναι να μην ξεφύγει ούτε εκατοστό από ό,τι πράγματι συνέβη στην ζωή του Καρτέσιου. (στον Διευθυντή) Έτσι δεν είναι γλυκέ μου;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: (Συμφωνεί κουνώντας καταφατικά το κεφάλι του δίνοντας την εντύπωση κούκλας)

ΜΕΣΙΤΗΣ: Αυτά που λέτε ... Να πηγαίνω κι εγώ, λοιπόν. Μπορεί, βέβαια, να μην πέτυχα τον σκοπό για τον οποίο ήρθα εδώ, και, ειλικρινά, λυπάμαι που δεν ευοδώθηκε η πώληση της κλινικής –όχι μόνο για μένα, αλλά και για σας ... Εξακολουθώ να πιστεύω ότι ήταν, πράγματι, μια εξαιρετικά συμφέρουσα πρόταση για σας, στην κατάσταση, μάλιστα, που βρίσκεται τώρα η κλινική. Από την άλλη πλευρά, όμως, οφείλω να σας εξομολογηθώ ότι έζησα μια μοναδική εμπειρία, που ίσως μόνο ένα ψυχιατρείο θα μπορούσε να προσφέρει. (Στον Διευθυντή) Εύχομαι ο Καρτέσιος να ζήσει πολλά χρόνια και να συνεχίσει μέσα στον κόσμο του εδώ να μας τροφοδοτεί με τις ιδέες του. Γεια σας.

ΣΥΖΥΓΟΣ: Να σε πάω μέχρι την πόρτα έξω.

(Φεύγουν η σύζυγος και ο Μεσίτης)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Σαν να κάνει ψύχρα. Δεν το νιώθεις; (ο Στάθης κάνει μια χειρονομία σαν να λέει όχι) Κρυώνω. Δεν ανοίγεις την θέρμανση;

ΣΤΑΘΗΣ: Μα έχει 25 βαθμούς.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Σε παρακαλώ, κάνε μου την χάρη ...

ΣΤΑΘΗΣ: Καλά. Μήπως να σκεπαστείτε με την κουβέρτα. Γιατί και να βάλω την θέρμανση θα πάρει χρόνο.

(Τον καθίζει στην πολυθρόνα και τον βοηθάει να σκεπαστεί. Φεύγει. Ο Διευθυντής μένει μόνος. Εμφανίζεται ο Καρτέσιος σαν φάντασμα)

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ: Κύριε, ήρθα να σε ευχαριστήσω για ό,τι έχεις κάνει σχετικά με μένα. Ως προς τις ιδέες μου και την διδασκαλία μου δεν έχω παράπονο. Κάθε άλλο, μάλιστα. Είναι μεγάλη χαρά μου, όταν βλέπω ότι δεν πήγε χαμένος όλος ο μόχθος μου να απαγκιστρωθούν οι άνθρωποι από την νοοτροπία του παρελθόντος όπου κυριαρχούσαν οι προκαταλήψεις και οι δεισιδαιμονίες και να μάθουν να σκέφτονται ελεύθερα στηριγμένοι μόνο πάνω στην δύναμη του νου, που μας χάρισε ο δημιουργός, και να εξηγούν τα πράγματα βάσει της λογικής και της επιστήμης. Δεν είναι δα και μικρό πράγμα που με αποκαλεί όλος ο κόσμος εδώ και αιώνες πατέρα της νεότερης φιλοσοφίας και των μοντέρνων μαθηματικών. Με την ζωή μου είναι που ταλαιπωρήθηκα. Από μικρό παιδί, το ξέρεις, με βασάνιζαν επίμονα ένας ξερόβηχας και ένας ύπουλος πυρετός, που κληρονόμησα από την μάνα μου, την οποία, δυστυχώς, έχασα πολύ νωρίς, όταν ήμουν ακόμη βρέφος. Οι γιατροί με είχανε τελειωμένο. Εγώ, όμως, όσο εύθραυστη κι αν ήταν η υγεία μου, τα κατάφερα να ζήσω. Μου έμεινε, ωστόσο, λόγω ιδιοσυγκρασίας, ο φόβος πάντα ότι κάτι κακό μπορεί να μου συμβεί. Ήταν, βλέπεις, και η γενικότερη κατάσταση της εποχής, τότε που η Ιερά Εξέταση θέρριζε. Δεν το είχαν και πολύ με την παραμικρή υποψία να σε βουτήξουν και να σε στείλουν στην φυλακή ή, ακόμα, και στην πυρά –ανάλογα, πόσο σοβαρή ήταν η κατηγορία που σου εκτόξευαν. Εγώ, βέβαια, ήμουν ένας καλός χριστιανός. Και το εννοώ. Εκτελούσα τα καθήκοντά μου απέναντι στην εκκλησία με ευλάβεια. Ακόμη κι όταν με πλησίασαν να με προσηλυτίσουν σε άλλο δόγμα, εγώ παρέμεινα πιστός στην θρησκεία του βασιλιά μου και της παραμάνας μου. Παρόλα αυτά εξακολουθούσαν να με υποπτεύονται για τις φιλοσοφικές και τις επιστημονικές απόψεις μου, οι οποίες είναι γεγονός ότι έφερναν έναν καινούριο αέρα και μια νέα επαναστατική αντίληψη στην ανθρωπότητα. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν οι στενόμυαλοι σχολαστικοί και οι εμπαιθείς εκπρόσωποι της εκκλησίας μας ότι οι ανατρεπτικές θεωρίες μου δεν είχαν να κάνουν με το θρησκευτικό φρόνημά μου, αλλά με την επιστήμη και την φιλοσοφία, και ότι άλλο πράγμα είναι η θρησκεία κι άλλο επιστήμη και η φιλοσοφία. Έτσι, αναγκάστηκα να κάνω πράγματα, για τα οποία ένας αξιοπρεπής άνθρωπος πρέπει να νιώθει ντροπή. Όπως, όταν, ενώ ήμουν έτοιμος να δημοσιεύσω το βιβλίο μου για τον Κόσμο, αποφάσισα να μην το εκδώσω, μόνο και μόνο για να μην κατηγορηθώ σαν άθεος λόγω των θεωριών που περιείχε. Σε όλη μου την ζωή γύριζα από τόπο σε τόπο. Μου άρεσε πολύ, δεν λέω, να ταξιδεύω, και να μαθαίνω καινούρια πράγματα από τις επισκέψεις μου σε άλλους τόπους. Αλλά το έκανα, επίσης, από φόβο μπας και με εντοπίσουν κάπου. Γι' αυτό, άλλωστε, κι άλλαζα συχνά διεύθυνση κατοικίας. Κατάντησα να δίνω την εντύπωση του δειλού, του ψοφοδεούς, του σκοτεινού –εγώ, που δεν δίστασα να αναμετρηθώ με τις αλήθειες που μπορούσε να αποκαλύψει το μυαλό μας. Η μυστικότητα μου έγινε τρόπος ζωής, εμμονή. Δεν τολμούσα να αποκαλύψω ότι είχα γίνει ήδη πατέρας. Όταν με ρωτούσαν για την κόρη μου, έλεγα πως ήταν ανιψιά μου. Η καϋμένη πέθανε νωρίς, μόλις πέντε χρονών –λες και ήθελε να με απαλλάξει από το άγχος να την κρύβω. Το ίδιο έκανα και με την μάνα της, μια ταπεινή γυναίκα του λαού. Δεν με πείραζε που δούλευε υπηρέτρια. Μπορεί να μην παντρευτήκαμε, αλλά την πήρα να ζήσομε στην εξοχή, μακριά από την τύρβη και το βουητό του κόσμου. Κι εδώ, όμως, οι στενόμυαλοι δεν με άφησαν να ησυχάσω. Με κατηγορήσαν ότι ήμουν ένας Δον Ζουάν που παρασέρνει αθώες γυναίκες μακριά σε απομονωμένους τόπους, για να κάνω όργια μαζί τους. Αλλά μήπως και μετά τον θάνατό μου μπόρεσα να βρω ησυχία; Δεν έκοψαν από το άψυχο κορμί μου, πριν το βάλουν στην κάσα, το κεφάλι μου, και μετά, όταν ξέθαψαν τον υπόλοιπο σκελετό μου από το νεκροταφείο στην Στοκχόλμη, όπου με είχαν θάψει, για να τον μεταφέρουν στην πατρίδα μου και να τον ενταφιάσουν εκεί, πάλι δεν βρήκαν την ευκαιρία να αποσπάσουν για ενθύμιο ένα από τα κόκκαλα του χεριού μου; Άσε την ταλαιπωρία που τράβηξε το κιβώτιο με τα κόκκαλά μου μέχρι να φτάσει επιτέλους στην χώρα μου. Οι ναυτικοί του караβιού που θα το μετέφερε αρνιόνταν πεισματικά για προληπτικούς λόγους να ταξιδέψουν μαζί του, και μετά, όταν, επιτέλους, ξεκίνησε το πλοίο και έφτασε στην Κοπενχάγη, το κασόνι με τα κόκκαλά μου έμεινε επί τρεις μήνες στο λιμάνι στα αζήτητα, μέχρι να το πάρουν πάλι από εκεί και να το μεταφέρουν δια ξηράς ως το τελωνείο της Περόν, όπου οι αρμόδιες αρχές δεν το άφηναν να περάσει, αν δεν το άνοιγαν να ψάξουν τι είχε μέσα –κι ας ήταν σφραγισμένο και εφοδιασμένο με τα σχετικά πιστοποιητικά. Τι στα λέω τώρα όλα αυτά εσένα; Τα ξέρεις, καλύτερα κι από μένα τον

ίδιο. Πάντα, όμως, ανακαλώντας τα βάσανά μας μπορούμε να νιώσουμε βαθύτερα μέσα μας την βοήθεια που μας προσφέρουν οι άλλοι. Κύριε, σε ευχαριστώ, και σου είμαι ειλικρινά ευγνώμων που, με εντελώς δική σου πρωτοβουλία, φρόντισες να αναβιώσεις επί τόσα χρόνια την παρουσία μου εδώ μέσα στο εξάισιο αυτό και ήσυχο περιβάλλον σου. Εδώ η μνήμη μου απόλαυσε την ησυχία, που η ζωή μου στέρησε. Θα ήμουν –θέλω ακόμη να σου πω– ψεύτης, αν δεν σου έλεγα πόσο με συγκίνησε η σθεναρή άρνησή σου να πουλήσεις τον χώρο αυτό, όπου μπορώ να συνεχίσω την παρουσία μου.

ΣΤΑΘΗΣ: (μπαίνει με την σύζυγο) Εντάξει, έβαλα την θέρμανση να λειτουργήσει. Θα χρειαστεί μόνο λίγο χρόνο μέχρι να ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δεν χρειάζεται.

ΣΤΑΘΗΣ: Μα ...

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δεν χρειάζεται. Νιώθω πολύ όμορφα ... Δεν χρειάζεται, σου λέω.

ΤΕΛΟΣ